

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Bakalářská práce

Sociální vyloučení a jeho ekonomické a právní aspekty

Autor práce: Kateřina Čutíková
Vedoucí práce: Ing. Renata Korcová

© 2016 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Kateřina Čutíková

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Sociální vyloučení a jeho ekonomické a právní aspekty

Název anglicky

Social exclusion and its economic and legal aspects

Cíle práce

Tato práce si klade za cíl zodpovědět otázku, zda pomáhá Salesiánské středisko Štěpána Trochty v Teplicích, středisko trávení volného času dětí a mládeže ze sociálně slabých skupin, jejich začlenění do společnosti a snížení dětské kriminality. Dojde ke zmapování vlivu tohoto střediska na jednu skupinu sociálně vyloučených, přímo v jedné lokalitě, která je známá vysokou kriminalitou mládeže a velkou koncentrací sociálně slabých skupin a zhodnotit vliv tohoto střediska na začleňování se dětí a mládeže v této lokalitě do běžného života.

Studiem historie Salesiánského střediska Štěpána Trochty, základní charakteristiky způsobu práce s dětmi a mládeží v tomto centru a charakteristik zkoumané problematiky sociálního vyloučení napomůžou k formulování okruhů otázek pro zjištění potřebných dat. Po vyhodnocení získaných informací bude posouzen dopad činnosti Salesiánského střediska Štěpána Trochty na začlenění dětí a mládeže, kteří k nim dochází, do společnosti.

Metodika

Bakalářská práce bude rozdělena na teoretickou část a na praktickou část.

V teoretické části práce budou použity a analyzovány odborné materiály mapující pojmy sociálního vyloučení, zásadní problémy sociálního vyloučení a faktory sociálního vyloučení.

V praktické části bude použito výzkumné šetření, a to formou kvalitativního výzkumu. Bude zvolena technika dotazování formou strukturovaného rozhovoru. Za pomoci analýzy získaných dat pro zpracování praktické části bude provedena sumarizace výsledků a jejich vyhodnocení.

Doporučený rozsah práce

30 – 40 stran

Klíčová slova

sociální vyloučení, motivace, Salesiánské středisko, trávení volného času, integrace, kvalita života, rizika, kriminalita

Doporučené zdroje informací

CORBIN, J. – STRAUSS, A L. *Základy kvalitativního výzkumu : postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Albert, 1999. ISBN 80-85834-60-.

DURDISOVÁ, J. – KREBS, V. *Sociální politika*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-585-4.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum : základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

MAREŠ, P. *Faktory sociálního vyloučení*. Praha: VÚPSV, Výzkumné centrum Brno, 2006.

Mareš, P. *Chudoba, marginalizace, sociální vyloučení*, Brno, Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, grant č. 403/98/0097

ŠVEC, J. *Příručka pro sociální integraci*. 2010. Úřad vlády ČR, odbor pro sociální začleňování v romských lokalitách

TOUŠEK, L.. *Sociální vyloučení a prostorová segregace*. www.caat.cz, rubrika "Publikace".

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie : dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Předběžný termín obhajoby

2015/16 LS – PEF

Vedoucí práce

JUDr. Ing. Renata Korcová

Garantující pracoviště

Katedra práva

Elektronicky schváleno dne 27. 10. 2015

JUDr. Jana Borská

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 10. 11. 2015

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 23. 02. 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "**Sociální vyloučení a jeho ekonomické a právní aspekty**" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne _____

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala JUDr. Ing. Renatě Korcové, za odborné vedení a podnětné rady a všem pracovníkům Salesiánského centra Štěpána Trochty v Teplicích, hlavně dětem do střediska docházejících za to, že mě přijali do svého kolektivu a ochotně mi odpovídali na mé otázky, zvláště pak paní Lucii Rupprichové, DiS a paní Bc. Jiřině Tétauerové.

Sociální vyloučení a jeho ekonomické a právní aspekty

Souhrn

Cílem této práce bylo zhodnocení zavádění zákonů, týkajících se zmírnění dopadu sociálního vyloučení dětí a mládeže z vyloučených lokalit, do praxe. Dílčím cílem bylo zmapovat vliv střediska Štěpán Trochty, domu dětí a mládeže, na jednu skupinu sociálně vyloučených dětí a mládeže, přímo v jedné lokalitě, sídliště v Teplicích - Proseticích, která je známá vysokou kriminalitou mládeže a velkou koncentrací sociálně slabých skupin. Vyvodit závěry, zda dětem a mládeži z této lokality pomáhá pravidelné docházení do střediska, snadněji se začlenit do školní docházky a překonat znevýhodnění, způsobené vyloučením, ve kterém žijí.

Pro výzkum bylo použito výzkumné šetření formou kvalitativního výzkumu. Byla zvolena technika dotazování formou strukturovaného a polostrukturovaného rozhovoru, technika pozorování a technika zkoumání dokumentů. Za pomoci analýzy získaných dat byla provedena sumarizace výsledků a jejich vyhodnocení.

Sociální vyloučení je jev, kterému se v posledních několika letech věnuje stále větší pozornost a je zpracováván ve stále větším množství odborných prací. Za hlavní prioritu je považováno řešení situace dětí a mládeže žijící v sociálním vyloučení. Pokud nepomůžeme situaci dětí zlepšit a neovlivníme jejich vlastní modely chování do budoucna, automaticky převezmou vzorce chování svých rodičů a nikdy se nevymaní ze života ve vyloučeném prostředí. Vznikne tak mezigenerační reprodukce, vyloučené lokality nezaniknou, naopak jich bude přibývat. Jedním z možných řešení je zřizování nízkoprahových center a center trávení volného času ve spojení s cílenou, komplexní pomocí rodinám, žijících v sociálním vyloučení, formou sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi. Na zmapování jejich činnosti a dopad jejich činnosti na začlenění dětí a mládeže do běžného života mimo vyloučené lokality se zaměřilo výzkumné šetření této práce.

Klíčová slova: Sociální vyloučení, motivace, Salesiánské středisko, trávení volného času, integrace, kvalita života, rizika, kriminalita

Social exclusion and its economic and legal aspects

Summary

The aim of this paper work was to evaluate the application of the laws concerning the impact of social exclusion of children and teenagers from special locations. The next step was to map out the influence of the center „Štěpán Trochta“ on one group of socially excluded children and teenagers from the housing quarter in Teplice – Prosetice, which is known for high criminality of teenagers and big concentration of socially deprived people. The target was also to find out if it helps children to easily incorporate to school attendance, to get over difficulties and disadvantage caused by the background they live in.

Qualitative research as well as structured and half – structured dialogue, observation and examination of documents was applied to this paper work. Analyzing all the facts led to summarize the results and their evaluation.

Social exclusion is a phenomena we pay more and more attention the last few years. The main priority is to solve the situation of children and teenagers who are socially excluded. If we don't help them to improve their situation and we don't influence their behavior for future, they will automatically behave as their own parents and they will never extricate from the life in excluded environment. Otherwise these locations won't be dissolved, on the contrary there will be more of them. One of the possible solution is the establishment of new low cost centers and free time centers with connection of targeted complex assistance for families living in social excluded places. The research part of this paperwork mapped out the activities and the impact of these activities on inclusion of children and teenagers into every day life.

Keywords: Social exclusion, motivation, the Salesian Center, leisure, integration, Quality of life, risk, criminality

1 Obsah

2 Úvod.....	9
3 Cíl práce a metodika.....	11
3.1 Hlavní a dílčí cíl práce	11
3.2 Metodika	11
4 Teoretická východiska	13
4.1 Sociální vyloučení.....	13
4.2 Sociální vyloučení v mezinárodním právu	16
4.3 Sociální pomoc.....	18
4.4 Ekonomické aspekty sociálního vyloučení.....	20
4.5 Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi.....	22
4.6 Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež	23
5 Praktická část.....	25
5.1 Cíle výzkumu a výzkumné předpoklady	25
5.2 Metody výzkumného šetření	27
5.3 Salesiánská střediska mládeže	29
5.4 Salesiánské středisko Štěpána Trochty - dům dětí a mládeže v Teplicích	30
5.5 Výsledky výzkumného šetření	33
5.6 Výsledky ekonomického šetření	37
6 Diskuse a doporučení	40
6.1 Diskuse	40
6.2 Doporučení	44
7 ZÁVĚR.....	45
8 Seznam použitých zdrojů.....	47
8.1 Odborná literatura, projekty, výzkumy	47
8.2 Právní předpisy	48
8.3 Ostatní zdroje	48
8.4 Internetové zdroje	49
9 Přílohy	50
Příloha č. I.	50
Příloha č. II.	52

SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK

Obrázek 1 Sociální pomoc	18
Obrázek 2 Materiální deprivace	21
Obrázek 3 Práce s dětmi v Salesiánském středisku	50
Obrázek 4 Práce s dětmi v Salesiánském středisku	50
Obrázek 5 Práce s dětmi v Salesiánském středisku	50
Obrázek 6 Práce s dětmi v Salesiánském středisku	50
Obrázek 7 Práce s dětmi v Salesiánském středisku	50
Obrázek 8 Práce s dětmi v Salesiánském středisku	50
Obrázek 9 Práce s dětmi v Salesiánském středisku	50
Obrázek 10 Práce s dětmi v Salesiánském středisku	50
Obrázek 11 Práce s dětmi v Salesiánském středisku	51
Obrázek 12 Práce s dětmi v Salesiánském středisku	51
Obrázek 13 Práce s dětmi v Salesiánském středisku	51
Obrázek 14 Práce s dětmi v Salesiánském středisku	51
Obrázek 15 Práce s dětmi v Salesiánském středisku	51
Tabulka 1 Strategie sociálního začleňování 2014 – 2020	20
Tabulka 2 Srovnání vývoje měsíčního počtu vypl. dávek za rok 2013 a 2014	37
Tabulka 3 Zdroj: Výroční zpráva Salesiánského střediska v Teplicích	38
Tabulka 4 Náklady	52
Tabulka 5 Výnosy	53

2 Úvod

Tato práce je zaměřena na problematiku sociálního vyloučení z právního a ekonomického hlediska a jeho sociální rozměr. Mapuje vznik sociálně vyloučených enkláv, ve kterých se vytváří specifický životní styl, společně sdílené hodnoty, životní postoje a vzorce chování, které vytvářejí novou subkulturu. Tato subkultura má za následek, že její hodnoty, postoje a vzorce chování jsou mezigeneračně přenášeny z rodičů na děti, které jsou v této subkultuře socializovány. Zmíněná kultura vytváří základní charakter a osobnost lidí v ní žijících, který jim umožní žít v chudobě či etnicky vyloučeném prostředí a tím je současně handicapuje při pokusech se z tohoto prostředí vymanit a začlenit se do způsobu života majoritní společnosti. A i v případě, kdy se střetávají s příležitostmi, jak se ze zmiňované subkultury vymanit, nedokáží je využít ani vyhledávat.

Sociální vyloučení je jev, kterému se v posledních několika letech věnuje stále větší pozornost a je zpracováván ve stále větším množství odborných prací. Přestože stát od roku 1977 přijal cca sedmdesát usnesení vlády, počet sociálně vyloučených lokalit se zvýšil zhruba o 30% a stále roste. Současný počet lidí žijících ve vyloučených lokalitách se odhaduje přibližně na osmdesát tisíc osob. Stát ročně vynakládá vysoké částky formou dávek, na zajištění základních potřeb lidí, žijících ve vyloučených lokalitách.

V dnešní době je téma sociálního vyloučení a hlavně směšování etnického a sociálního aspektu hlavní a důležitou součástí našich životů. Narůstající xenofobní nálady ve společnosti, nejen v naší zemi, ale i ve světě. O nutnosti hledání řešení a východisek přesvědčuje i způsob vnímání aktuální otázky řešení dalšího osudu a pomoci válečným uprchlíkům, které je z větší části velmi negativní. Názory veřejnosti se často opírají o kusé a nepodložené informace, přejaté z mediálních prostředků. Převládají obavy, vznikající z neznalosti problematiky.

Jako rozhodující současný možný a logický krok k prevenci prohlubování sociálního vyloučení je práce s dětmi z vyloučených lokalit. Předškolní výchova a vzdělávání dětí ze sociálně vyloučených lokalit a sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi v sociálně vyloučených lokalitách a ovlivňování jejich vlastních modelů chování do budoucna.

Jedním z mnoha možných řešení pomoci dětem a mládeži ze sociálně vyloučených lokalit se začleněním do vzdělávacího procesu a osvojení si způsobu života majoritní společnosti, je zřizování nízkoprahových center, jako je Salesiánské středisko Štěpána

Trochty v Teplicích. Toto středisko poskytuje služby stanovené pro nízkoprahová zařízení zákonem č. 108/2006 Sb. „*Cílem služby je zlepšit kvalitu jejich života předcházením nebo snížením sociálních a zdravotních rizik souvisejících se způsobem jejich života, umožnit jim lépe se orientovat v jejich sociálním prostředí a vytvářet podmínky k řešení jejich nepříznivé sociální situace.*“ (Zákon č. 108/2006 Sb., § 62)

Zlepšení života lidí v sociálně vyloučených lokalitách úzce souvisí s ekonomickými přínosy pro společnost. Každý, komu se podaří dosáhnout vzdělání a začlenit se do společnosti, má větší šanci získat práci a nemusí žádat o sociální dávky. Má možnost žít plnohodnotným životem a vychovávat další generaci v souladu s evropskými hodnotami. Společnost získává generaci, pro kterou je běžnou součástí života práce, výchova dětí ke vzdělání a předávání správných životních hodnot. Takto vychovávaní jedinci jsou méně náchylní ke kriminalitě, alkoholismu a vyhýbání se práci. Nepředstavují tedy pro společnost finanční zátěž, naopak, jsou platnými členy společnosti, přinášejícími přidanou hodnotu do společnosti a podílejícími se na jejím rozvoji.

3 Cíl práce a metodika

3.1 Hlavní a dílčí cíl práce

Hlavním cílem této práce je zmapovat právní úpravu z pohledu jejího využití při řešení zmírňování dopadu sociálního vyloučení, se zaměřením na děti a mládež z vyloučených lokalit a ekonomické aspekty sociálního vyloučení a jeho zmírňování.

Dílčím cílem je zmapovat využívání zákonů při práci s dětmi a mládeží z vyloučených lokalit a zhodnotit výsledky této práce při začleňování dětí a mládeže žijící v sociálně nevýhodném prostředí do života mimo vyloučenou lokalitu. Komparovat náklady na sociální pomoc v nouzi s náklady na zařízení, které má v náplni pomoc dětem a mládeži žijící v sociálně nevýhodném prostředí.

Dalším dílčím cílem práce je vyvodit závěry, zda dětem a mládeži z vyloučené lokality pomáhá pravidelné docházení do Salesiánského střediska Štěpána Trochty, domu dětí a mládeže, které je umístěno přímo v jedné sociálně vyloučené lokalitě, na sídlišti v Teplicích - Proseticích, která je známá vysokou kriminalitou mládeže a velkou koncentrací sociálně slabých skupin, snadněji se začlenit do školní docházky a překonat počáteční znevýhodnění, způsobené vyloučením, ve kterém žijí.

Salesiánské středisko Štěpána Trochty je vybráno z důvodu jejich komplexní služby pro rodiny ze sociálně vyloučené lokality. Provozuje nízkoprahové zařízení pro děti a mládež a službu předškolního vzdělávání dětí, ve spojení se sociálně aktivizační službou pro rodiny s dětmi a to jak v ambulantní formě, tak i jako terénní službu.

3.2 Metodika

Bakalářská práce byla rozdělena na teoretickou část a na praktickou část.

V teoretické části práce byly analyzovány, komparovány a interpretovány odborné publikace mapující pojmy sociálního vyloučení, zásadní problémy sociálního vyloučení, faktory sociálního vyloučení. Dále byly zmapovány a prostudovány zákony, upravující problematiku sociálního vyloučení, sociálně-právní ochrany dětí, sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi a nízkoprahová zařízení pro děti a mládež.

V praktické části bylo použito výzkumné šetření, a to formou kvalitativního výzkumu. „*Termínem kvalitativní výzkum rozumíme jakýkoliv výzkum, jehož výsledků*

se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace. Může to být výzkum týkající se života lidí, příběhů, chování.“ (Corbin, Strauss, 1999, s. 10).

Byla zvolena technika dotazování formou strukturovaného a polostrukturovaného rozhovoru, technika přímého pozorování a technika zkoumání dokumentů. Při rozhovorech s dětmi bylo použito polostrukturovaného rozhovoru, umožňujícího měnit způsob dotazování kdykoli během rozhovoru a přizpůsobovat otázky mentálním schopnostem dotazovaného. Byly použity doplňující otázky k zajištění plynulosti rozhovoru. Při rozhovorech se zaměstnanci střediska bylo použito strukturovaného rozhovoru.

Za pomoci analýzy dat získaných v teoretické a praktické části byla provedena sumarizace výsledků, jejich vyhodnocení a navržena doporučení.

4 Teoretická východiska

4.1 Sociální vyloučení

Sociální vyloučení je vymezeno zákonem č. 108/2006 Sb. jako „*vyčlenění osoby mimo běžný život společnosti a nemožnost se do něj zapojit v důsledku nepříznivé sociální situace*“ (Zákon 108/2006 Sb., § 3).

Zjednodušeně pojato, vyloučení jsou občané a rodiny, kteří mají ztížený přístup k institucím, vzdělání a službám. Jsou vyloučeni ze společenských aktivit a nemají dostatek přímých kontaktů mimo sociálně vyloučenou lokalitu. Charakteristickými důvody propadu na sociální dno je spojení problémů vedoucích k životní krizi, jako je ztráta zaměstnání, platební neschopnost, zadlužení, problémy dětí ve škole a podobně. Lidé žijící ve vyloučených lokalitách nebo vyloučeným způsobem života, se přizpůsobují jeho podmínkám a osvojují si specifické vzorce jednání, které jsou ve většině případů v přímém rozporu s hodnotami většinové společnosti.

Vyloučené lokality vznikají přirozeným sestěhováním chudých rodin do lokalit s cenově dostupnějším bydlením. Vystěhování chudých z lukrativních bytů a lukrativních oblastí bydlení a přidělování jim bytů v místech s vyšší koncentrací sociálně vyloučených. Řízeným sestěhováním lidí označovaných jako „nepřizpůsobiví“, neplatičů nájmu a problémových lidí do jedné lokality. Na základě takové koncentrace skupin vyloučených a problémových obyvatel, odcházejí z této oblasti movitější rodiny (Gabal, Cada, Snopek, 2008).

Zásadní problém života v sociálním vyloučení spočívá v jeho bezútěšnosti a bezvýchodnosti. V dokumentu zpracovaném pro ministerstvo vnitra Identifikace zásadních problémů v oblasti sociálního vyloučení, autoři uvádějí, že lidé žijící v tomto prostředí nemají vůli si pomoci a volí krátkodobé životní cíle zaměřené na jejich základní a okamžité životní potřeby. Děti automaticky přejímají tyto modely a dochází tak k mezigenerační reprodukci (Pospíšilová, 2009, s. 31).

Takovýto způsob života je nutno chápat jako společenský problém již z důvodu zmiňované mezigenerační reprodukce. V sociálně i etnicky vyloučených lokalitách se rodí, vyrůstá a socializuje nová generace. Pokud se včas nepodchytí její předškolní výchova a vzdělávání, budou žít stejně bezútěšným životem, jako jejich rodiče. Setkávání dětí z vyloučených lokalit s dětmi, které v nich nežijí, má i další pozitivní stránku. Děti žijící

plnohodnotným životem poznají, že děti ze sociálně nebo etnicky vyloučené skupiny jsou stejné jako ony, jen znevýhodněné prostředím, které jim neumožňuje běžnou výchovu a vzdělání, bez ohledu na jejich individuální vzdělávací předpoklady. Jejich přístup k dětem s odlišnou mentalitou a výchovou, v dalším životě, ve škole ale i zaměstnání, ulehčí sociální začlenění dětí a mládeže ze sociálně a etnicky vyloučených skupin do majoritní společnosti.

V dokumentu Identifikace zásadních problémů v oblasti sociálního vyloučení, zpracovaného pro Ministerstvo vnitra ČR, autoři jako jeden ze zásadních problémů vnímají nedostatečnou práci s předškolními dětmi. Řešit situaci dětí žijících v sociálním vyloučení je prioritou. Děti žijící v tomto prostředí nemohou svou situaci vlastními silami ovlivnit, přesto důsledky života v sociálním vyloučení na ně dopadají nejvíce. Jejich vstup mezi ostatní vrstevníky je nevýhodný, jejich možnosti trávení mimoškolního času smysluplnou činností jsou omezené. Životní styl rodiny žijící v sociálním vyloučení se na dítě přenáší jako jediná možná varianta. Dítě není přijímáno okolím, proto má dojem, že nikoho jiného než rodinu nemá a je v tomto stále ujišťováno. Ve škole je stále utvrzováno v tom, že je problematické a jiné. Ocítá se v pasti. Až do vstupu do školy dítě, žijící ve zcela prostorově i sociálně vyloučené lokalitě, toto prostředí nikdy neopustilo. Nezná žádné jiné děti, žádné jiné věci, modely chování, jednání, řešení konfliktů, než ty z rodiny. Nevidělo dětskou knížku, nedrželo v ruce tužku, nemalovalo, nevystříhovalo nůžkami (tedy nijak se nerozvíjela jeho jemná motorika). Do mateřské školy nedochází a žádná cílená příprava na vstup do školy neprobíhá. Takové dítě je při vstupu do školy velmi znevýhodněné, a to bez ohledu na jeho individuální vzdělávací předpoklady. Škole se pak ve většině případů nepodaří tento počáteční handicap srovnat, ale s vysokou pravděpodobností sociální vyloučení dítěte pokračuje i ve škole. Od počátku docházky do školy nestačí tempu, zaostává, zdržuje ostatní děti, což bývá vykládáno jako snížený intelekt (Pospíšilová, 2009, s. 31, 32).

Předškolní vzdělávání, takto vyloučeným dětem pomáhá s přípravou do školy činnostmi podporujícími zvládnutí a rozvoj těch dovedností, které jsou potřebné ke vstupu do první třídy, a to formou her, učení, pohybových a výtvarných aktivit. Při práci je nutné dbát na individuální přístup, přihlížet k věku a schopnostem dětí a také k rodinné situaci.

V současné době se pozornost soustřeďuje na skupiny a jedince vyloučené společností v širším měřítku, ne tedy pouze na chudé, neboť ani všichni chudí nemusí být

sociálně vyloučení. Jedná se o nerovnosti založené na etnickém, kulturním, vzdělanostním či náboženském základu. Tento přesun pozornosti vystihuje i konstatování Giddense, že „*Koncept exkluze¹ se nevztahuje k stupňování nerovností, ale k mechanismům, které mají za následek oddělování určitých skupin od hlavního proudu společnosti.*“ (Giddens, 1998, s. 104).

Majoritní společnost vnímá problémy lidí ve vyloučených lokalitách jako důsledek jejich neochoty přijmout hodnoty většinové společnosti, vyhýbání se práci a ochoty žít ze sociálních dávek. Tímto postojem je ohrožena sociální soudržnost, důležitá pro zdravý stát.

Petr Mareš zmiňuje čtyři faktory, ohrožující sociální soudržnost. Odmítnutí majoritní společnosti integrovat určité jedince či kolektivity, odmítnutí určitých jedinců či kolektivit integrovat se a jejich tendence vytvářet uzavřené kulturně vymezené enklávy, osobní charakteristiky vylučovaných osob, jako jsou nízká úroveň jejich kapitálů (ekonomického kapitálu, vzdělání a sociálního kapitálu) a strukturální faktory bránící jedincům či kolektivitám integrovat se (Mareš, 2006, s. 6).

Zmíněné faktory velmi často působí společně, což způsobuje obtížnost celou situaci změnit. V České republice je příkladem minoritní skupina Romů, kteří se potýkají nejen s předsudky majoritní společnosti a diskriminací, ale i s nízkou úrovní vzdělanosti. Právě vzdělanost je klíčovým prvkem k vyvázání se ze způsobu života závislého na sociálních dávkách, příjmové chudoby, a tím i ze života v sociálním a etnickém vyloučení. Je velice obtížné pro rómské děti se vzdělávat v situaci, kdy prakticky neexistuje vědomí významu vzdělání v rómských rodinách a zároveň existuje řada překážek, které musí rómské dítě překonávat na cestě ke vzdělání ve společnosti, jejíž majoritní část vnímá jejich vyloučení jako výsledek přirozené mentality, ke které patří nevzdělanost a kriminalita.

Jedním ze základních řešení předcházení vzniku sociálně vyloučených lokalit, je sociální zabezpečení a sociální pomoc. Podle Petra Trösterera: „*Formu a úroveň řešení sociálních problémů v dané společnosti určuje především ekonomická nutnost a ekonomická možnost řešení těchto problémů, ale i faktory další, jako např. demografická struktura obyvatelstva, etické a morální názory převládající ve společnosti, dále i zájem občanů na řešení jejich potřeb a současně též intenzita prosazování tohoto zájmu*

¹ Vyloučení některých jedinců nebo i skupin obyvatelstva na okraj společnosti, sociální vyloučení (Epolis, 2015)

a v neposlední řadě i tradice řešení sociálních problémů, která je velice důležitá a určující i z hlediska dalšího vývoje.“(Tröster, 2000, s. 17).

4.2 Sociální vyloučení v mezinárodním právu

Česká republika je členem Rady Evropy a Evropské unie a jako signatář mezinárodněprávních smluv o lidských právech je zavázána zajistit dodržování občanských, politických, hospodářských, sociálních a kulturních práv všem svým občanům bez rozdílu. V mezinárodních úmluvách o lidských právech není přímo zmíněna povinnost pomoci při sociálním začleňování či bránění sociálnímu vyloučení, tyto úmluvy ale obsahují zákaz diskriminace, která je jedním ze spouštěčů sociálního vyloučení. Prvním zásadním krokem k potírání sociálního vyloučení ve všech jeho projevech je důsledná aplikace všech mezinárodněprávních antidiskriminačních závazků.

Výslovný závazek k přijetí adekvátních kroků ve prospěch sociálně exkludovaných obyvatel vyplývá ze Smlouvy o Evropské unii (1992) a Amsterdamské smlouvy (1997).

V knize Sociální právo, autorky Kristiny Koldinské, autorka přisuzuje právu Evropské unie zvláštní vliv na české sociální právo, neboť svým právním charakterem zaujímá v oblasti mezinárodního práva zvláštní postavení. Zakládající smlouvy evropské unie definují právo unie s výlučnou závazností pro členské státy. *„Hlavním rozdílem mezi právem Evropské unie a obecným mezinárodním právem spočívá v procesu přijímání dokumentů do vnitrostátních právních řádů.“*(Koldinská, s. 34). Rozdíl definuje způsobem jejich přijímání. Zatímco přijímání mezinárodních smluv mezinárodními organizacemi nastává jejich podepsáním a ratifikací, u dokumentů práva Evropské unie dochází k jejich přijetí jednou provždy již přistoupením členského státu k Evropské unii a podepsáním příslušných přístupových smluv, na jejichž základě členský stát přistupuje k zakládacím smlouvám a přiznává tím orgánům Evropské unie v některých oblastech rovněž normotvorné pravomoci. Jednou z uvedených oblastí je právě sociální právo.

Evropský parlament přijal dne 15. listopadu 2007 usnesení o vyhodnocení sociální reality, v němž zdůraznil, že posílení sociální soudržnosti a odstranění chudoby a sociálního vyloučení se musí stát pro Evropskou unii politickou prioritou.

V čl. 11 odst. 1 Paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech, se uvádí, že smluvní strany Paktu uznávají právo každého jednotlivce na přiměřenou životní úroveň

pro něj a jeho rodinu, dostatečnou výživu, šatstvo, byt, právo na neustálé zlepšování životních podmínek a že smluvní státy podniknou odpovídající kroky, aby zajistily uskutečnění tohoto práva (Vyhláška č. 120/1976 Sb.).

Ústava ČR v článku 1 odst. 1 stanoví, že Česká republika je demokratický právní stát založený na účtě k právům a svobodám člověka a občana a dodržuje závazky, které pro ni vyplývají z mezinárodního práva (Ústavní zákon č. 1/1993 Sb.).

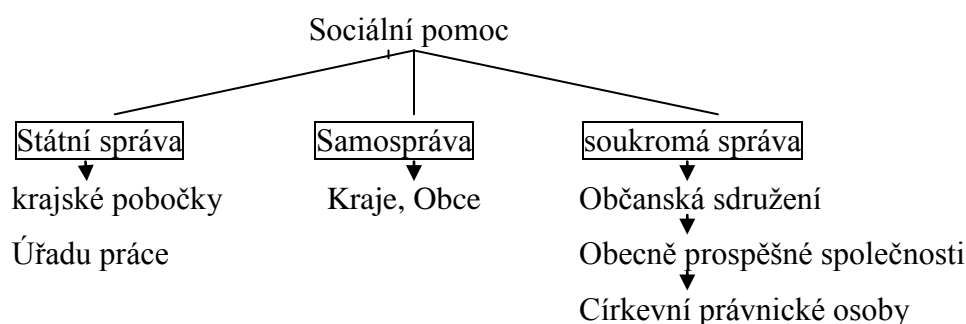
Obsah všech těchto dokumentů dokazuje důležitost řešení situace v celoevropském měřítku. V první řadě pak důležitost zavádění opatření vedoucích ke snižování počtu lidí žijících ve vyloučeném prostředí a s tím spojené snižování nákladu států na zlepšování sociální a ekonomické situace lidí, žijících v sociálním vyloučení. Česká republika se zavázala v rámci evropského cíle redukce chudoby – Strategie Evropa 2020², snížit počet osob ohrožených chudobou, materiální deprivací, nebo žijících v domácnostech s nízkou pracovní intenzitou o 30 000 osob.

² Jedním z pěti cílů Strategie Evropa 2020 je Podpora sociálního začleňování prostřednictvím snižování chudoby a sociálního vyloučení nejméně o 20 mil. lidí do roku 2020. Dostupné z: ec.europa.eu/europe2020/index_cs.htm

4.3 Sociální pomoc

Sociální pomoc je jedním ze tří pilířů systému sociálního zabezpečení a tvoří důležitou součást sociální ochrany všem potřebným. Od dalších dvou pilířů sociálního zabezpečení, tedy sociálního pojištění a státního zaopatření se liší způsobem řešení sociálních událostí primárně formou sociálních služeb a charakterem subjektů poskytujících sociální pomoc, tedy převážně soukromoprávní právnickou osobou, nestátní organizací, ve spolupráci s obcemi.

Obrázek 1

Zdroj: Sociální právo, Kristina Koldinská

Jak již bylo konstatováno v kapitole sociálního vyloučení, chudoba neznamena pouze nedostatek příjmů. Nedostatek příjmů sebou nese i některé sociálně patologické jevy, například alkoholismus, kriminalitu, toxikomani. Tyto jevy nejen vyloučí jedince ze společnosti, ale zároveň do této situace uvrhne i jeho rodinu.

Zákon o sociálních službách upravil množství služeb poskytovaných osobám v tíživé situaci. Jedná se o služby sociální prevence, podle § 53 zákona č. 108/2006 Sb., které napomáhají zabránit sociálnímu vyloučení osob, ohrožených pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí a ohrožených práv a oprávněných zájmů. Cílem služeb sociální prevence je napomáhat osobám překonat svou nepříznivou situaci a chránit společnost před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů (Koldinská, 2013, s. 153).

Mezi tyto služby patří azylové domy, noclehárny, sociálně terapeutické dílny. Pro děti a mládež jsou to nízkoprahová centra pro děti a mládež, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi.

Jak uvádí Kristina Koldinská: „*Chudoba je značně tíživou sociální událostí, kterou jedinec, jenž se v ní ocitl, zpravidla nemůže řešit sám a potřebuje k tomu pomoc ze strany některého ze systémů sociální ochrany. V této souvislosti se aktivuje především systém sociální pomoci, jenž v systému sociální ochrany funguje jako poslední záchranný systém.*“ (Koldinská, 2013, s. 153).

4.4 Ekonomické aspekty sociálního vyloučení

Opatření k posílení procesu sociálního začleňování se financuje převážně ze Státního rozpočtu ČR. V kapitolách příslušných resortů jsou vyčleněny prostředky na realizaci sociálních aktivit v jejich působnosti na základě kompetenčního zákona. V oblasti sociální politiky se jedná především o Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo školství. Výdaje jsou rozdělovány jako rozpočet aktivní politiky zaměstnanosti, transfery na dávky pomoci v hmotné nouzi a na dávky na osoby se zdravotním postižením a transfery na služby sociální péče, služby sociální prevence a sociální poradenství (Laubová, 2014).

Osoby a domácnosti s nízkými příjmy v České republice státní politika podporuje sociálními dávkami. Dávky se vyplácejí z pojistných i nepojistných systémů. Rodiny s dětmi jsou podporovány systémem státní sociální podpory.

Na osoby chudé a ohrožené sociálním vyloučením je zaměřen systém pomoci v hmotné nouzi. Tento systém poskytuje sociální dávky a základní sociální poradenství.

Rozhodující úlohu při posuzování hmotné nouze i jako sociálně ochranná složka plní životní minimum, ošetřené zákonem č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu (Zákon č. 110/2006 Sb.). Částky životního a existenčního minima se mohou zvýšit nařízením vlády v případě, kdy index spotřebitelských cen vzroste minimálně o 5%.

Výše částek životního minima od 1. 1. 2012 v Kč za měsíc

Tabulka 1

pro jednotlivce	3 410
pro první osobu v domácnosti	3 140
pro druhou a další osobu v domácnosti, která není nezaopatřeným dítětem	2 830
pro nezaopatřené dítě ve věku:	
do 6 let	1 740
6 až 15 let	2 140
15 až 26 let (nezaopatřené)	2 450
Existenční minimum	2 200

Zdroj: Strategie sociálního začleňování 2014 - 2020

Příjmová chudoba se hodnotí podle mezinárodně srovnatelného indikátoru „Míra ohrožení příjmovou chudobou. Jedná se o podíl osob žijících v domácnosti, jejichž příjem

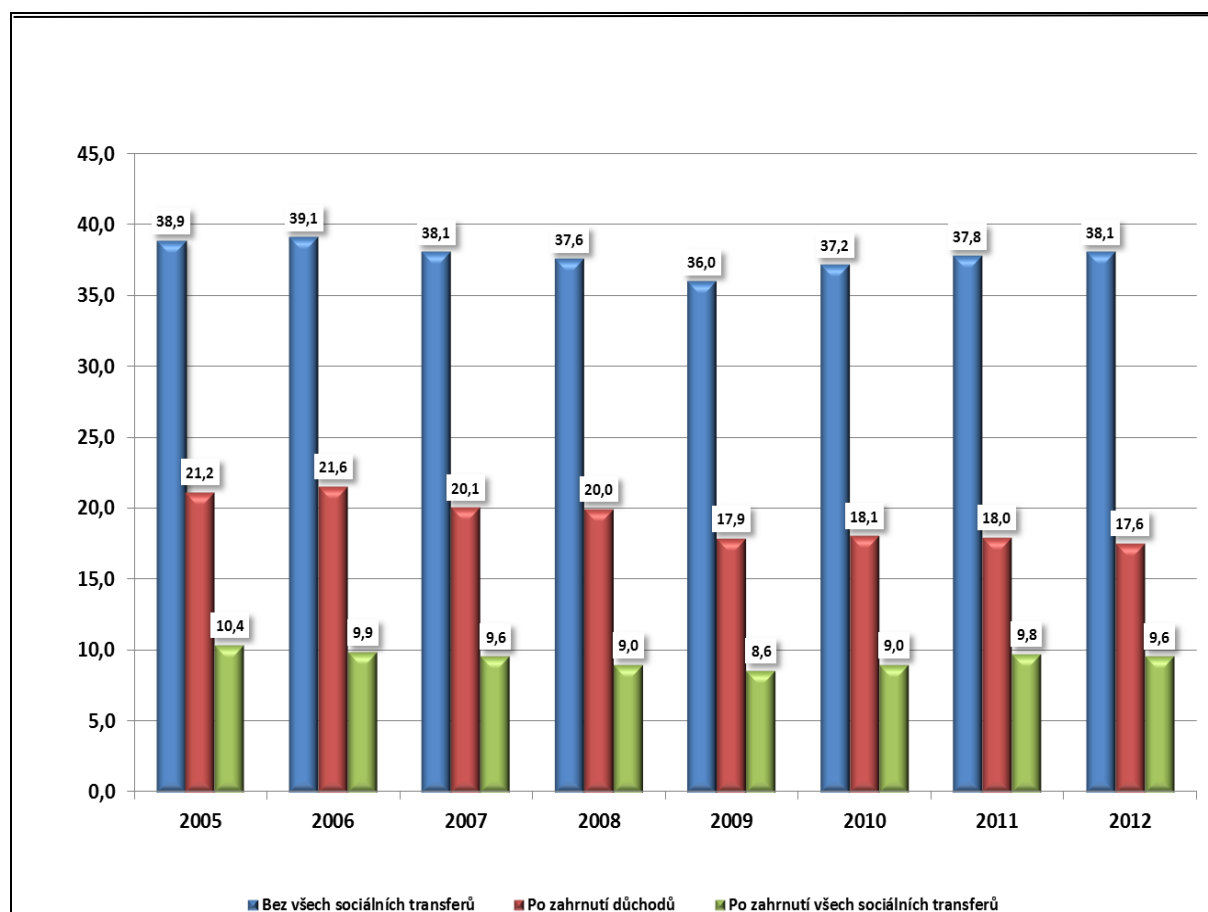
je nižší než obvykle stanovená hranice na úrovni 60% mediánu disponibilního příjmu na spotřební jednotku.³

Podle ekonomické aktivity se ukázaly jako nejvíce chudobou ohrožené nezaměstnané osoby (46% z celkového počtu nezaměstnaných). Nadprůměrná míra chudoby byla v domácnostech jednotlivců (14,9%) a v neúplných rodinách s dětmi (31,3%), (Laubová, 2014).

V České republice je míra chudoby výrazně ovlivňována sociálními transfery. Přestože má Česká republika nižší podíl výdajů na sociální ochranu z HDP než ostatní země Evropské unie, má nejnižší míru chudoby ze všech. Tato skutečnost svědčí o dostatečné efektivitě sociálních transferů (Laubová, 2014).

Obrázek 2

Populace žijící pod hranicí chudoby před a po sociálních transferech v ČR v letech 2005-2012
Materiální deprivace

Zdroj: Eurostat, výsledky šetření EU - SILC 2010

³ Spotřební jednotka podle EU stupnice je definována následovně: první dospělý v domácnosti = 1,0; každý další dospělý v domácnosti (osoba starší 13 let) = 0,5; každé dítě (do 13 let včetně) = 0,3 (Eurostat, 2016).

4.5 Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi

Jednou z forem pomoci rodinám žijícím v sociálním vyloučení jsou sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, vymezené § 65 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách: „*Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi jsou terénní, popřípadě ambulantní, poskytované rodině s dítětem, u kterého je jeho vývoj ohrožen v důsledku dopadů dlouhodobě krizové sociální situace, kterou rodiče nedokáží sami bez pomoci překonat a u kterého existují další rizika ohrožení jeho vývoje.*“ (Zákon č. 108/2006 Sb., § 65).

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi lze poskytovat přímo v přirozeném prostředí klientů. Při návštěvách rodin lze přesně definovat jejich problémy a nalézt jejich individuální řešení. Touto formou pomoci lze dosáhnout žádoucích změn ve fungování rodiny. Služba se osvědčila jako efektivní prevence odebrání dětí, která uspoří státu vysoké náklady spojené s ústavní výchovou.

Sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi je dlouhodobá činnost, vyžadující po pracovníkovi v první řadě získání důvěry rodiny a identifikaci problému. Musí přesvědčit rodinu o možnosti zlepšení její situace a následně s ní začít na tomto zlepšení pracovat. Jedná se zpravidla o spolupráci trvající minimálně 6 měsíců. Jeden pracovník zvládne efektivně pracovat maximálně s deseti rodinami. Základem spolupráce je získání sociálních a rodičovských kompetencí, zlepšení rodinného i mimorodinného života dítěte, zlepšení dítěte ve vzdělávání, zlepšení hospodaření rodiny, prevence zadlužování rodiny a s tím spojenou ztrátou bydlení.

Sociálně aktivizační služby je vhodné doplňovat dalšími sociálními službami, jako jsou například terénní programy, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, azylové domy. Další podmínkou úspěšného řešení problémů rodiny je spolupráce pracovníka s dalšími institucemi, které mohou přispět k vyřešení situace klienta (školská zařízení, Policie ČR, úřad práce, obec).

Sociální služby mohou poskytovat neziskové organizace, obce, školská zařízení. Pro poskytovatele sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi platí povinnost registrace, která se řídí zákonem č. 108/2006 Sb. o sociálních službách (Zákon č. 108/2006 Sb.) a konstitutivně obsahuje tyto základní činnosti:

- výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti
- zprostředkování kontaktu se společenským prostředím

- sociálně terapeutické činnosti
- pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí

Včasná předškolní výchova a vzdělávání orientované na překonání bariér života ve vyloučeném prostředí a systematické poskytování sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi je úspěšný krok k prevenci prohlubování sociálního vyloučení (Pospíšilová, 2009, s. 33).

4.6 Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež jsou zřizována na základě § 62, zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb. a tímto zákonem je definována jejich činnost: *„Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež poskytují ambulantní, popřípadě terénní služby dětem ve věku od 6 do 26 let ohroženým společensky nežádoucími jevy. Cílem služby je zlepšit kvalitu jejich života předcházením nebo snížením sociálních a zdravotních rizik souvisejících se způsobem jejich života, umožnit jim lépe se orientovat v jejich sociálním prostředí a vytvářet podmínky k řešení jejich nepříznivé sociální situace. Služba může být poskytována osobám anonymně.“* (Zákon č. 108/2006, § 62).

Jejich provoz se řídí vyhláškou č. 505/2006 Sb., § 27, která vymezuje základní činnosti při poskytování sociálních služeb v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež (Vyhláška č. 505/2006 Sb., § 27).

Nízkoprahová zařízení jsou financována dotacemi Ministerstva práce a sociálních věcí, na poskytování sociálních služeb a grantovými dotacemi. Některá zařízení se stávají školskými zařízeními a jsou financována z větší části Ministerstvem školství, podle zákona č. 306/1999 Sb. o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, ve znění zákona č. 562/2004 Sb. (Zákon č. 562/2004 Sb.).

Školská zařízení jsou zřizována podle Školského zákona č. 561/2004 Sb. (Zákon č. 561/2004 Sb.) a poskytují služby a vzdělávání, které doplňují nebo podporují vzdělávání ve školách nebo s ním přímo souvisejí, nebo zajišťují ústavní a ochrannou výchovu anebo preventivně výchovnou péči (Zákon č. 561/2004 Sb., § 116). Podmínkou výkonu činnosti školského zařízení je zápis do školského rejstříku (Zákon č. 561/2004 Sb.).

V nízkoprahových zařízeních jsou děti a mládež, seznamovány s hodnotami většinové společnosti formou odpovídající jejich mentálním schopnostem, s přihlédnutím

k prostředí, ve kterém vyrůstají. Jejich posláním je tedy usilovat o začlenění a o pozitivní změnu způsobu života dětí a mládeže žijící v nepříznivé sociální situaci, poskytovat odbornou pomoc, podporu a předcházet tak jejich sociálnímu vyloučení (Česká asociace streetwork, 2008).

Principem nízkoprahovosti je snaha o maximální dostupnost, tedy snaha o odstranění všech bariér, které by bránily cílové skupině využívat poskytované služby. Jedná se o časové, psychologické, prostorové a finanční bariéry. Zařízení vytváří prostředí, které je svým přístupem i umístěním blízké přirozenému prostředí dětí a mládeže z vyloučených lokalit (Česká asociace streetwork, 2008).

5 Praktická část

5.1 Cíle výzkumu a výzkumné předpoklady

Cílem této práce byla analýza zákonů právně ošetřujících práci s lidmi žijícími v sociálním vyloučení, ekonomickými aspekty sociálního vyloučení a jeho zmírňování, v sociálním rozměru.

Dílčím cílem této práce bylo zmapovat využívání zákonů při práci s dětmi a mládeží z vyloučených lokalit a zhodnotit výsledky této práce při začleňování dětí a mládeže do běžného života. Analyzovat náklady na sociální pomoc v nouzi a porovnat je s náklady na zařízení, které má v náplni pomoc dětem a mládeži žijící v sociálně nevýhodném prostředí.

Výzkum probíhal v jednom ze Salesiánských středisek Štěpán Trochty, domu dětí a mládeže, v jedné skupině sociálně vyloučených dětí a mládeže, přímo v jedné lokalitě, sídliště v Teplicích - Proseticích, která je známá vysokou kriminalitou mládeže a velkou koncentrací sociálně slabých skupin. Dílčím cílem výzkumu bylo vyvodit závěry, zda dětem a mládeží z vyloučené lokality pomáhá pravidelné docházení do střediska, snadněji se začlenit do školní docházky a překonat počáteční znevýhodnění, způsobené vyloučením, ve kterém žijí.

Z analýzy dokumentů zpracovaných v teoretické části práce vyplynula specifika života v sociálně vyloučených lokalitách, problémy se kterými se potýkají děti a mládež, žijící v těchto vyloučených lokalitách, při započítání povinné školní docházky a problémy s trávením volného času. Analýzou zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb. (Zákon č. 108/2006 Sb.) vyplynula zákonná opatření zmírňující znevýhodnění dětí a mládeže při vstupu do života mimo sociálně vyloučené prostředí. Ze studia materiálů získaných na internetových stránkách, z literatury a z materiálů poskytnutých přímo pracovníky Salesiánského střediska Štěpána Trochty v Teplicích, vyplynula specifika salesiánských středisek, jejich způsob motivace dětí a mládeže a přístup k organizování trávení jejich volného času a vzdělávání. Dále náklady na provoz střediska a způsob jeho financování.

Ze studia materiálů a pozorování dětí a mládeže přímo ve středisku vyplynulo pět základních témat k rozhovoru s dětmi, které středisko pravidelně navštěvují. Témata byla zaměřena na vztah respondentů k pracovníkům střediska, na pocity respondentů z návštěv

ve středisku a na zjištění, zda jim návštěvy střediska pomáhají řešit problémy v rodině, ve škole, s vrstevníky i autoritami.

5.2 Metody výzkumného šetření

Výzkum byl prováděn v Salesiánském středisku Štěpána Trochty - domu dětí a mládeže, v Teplicích - Proseticích. Středisko je umístěno na sídlišti na okraji města, kde v části vznikla vyloučená lokalita, obývána sociálně vyloučenými, převážně Rómy. Sídlíště Prosetice bylo zařazeno mezi sociálně vyloučené lokality v Mapě sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených romských lokalit v České republice (GAC, spol. s.r.o., 2015).

Do Salesiánského střediska autorka pravidelně docházela v období od 1. března 2015 do 31. ledna 2016. Účastnila se aktivit dětí a mládeže, hrála s nimi hry a pomáhala v krouzcích. Děti a mládež z vyloučených lokalit jsou specifické jak svým chováním, tak i myšlením. Mají vrozenou nedůvěru k cizím lidem, jsou k nim málo sdílní a přístupují k nim s ostražitostí. Nedokáží se soustředit delší dobu na jednu činnost, odbíhají od jedné činnosti k druhé, podle momentálního zájmu. Pravidelným docházením do střediska a začleněním se do aktivit dětí, byla získána jejich důvěra. Při rozhovorech se chovaly nenuceně a uvolněně. Neměly strach, že odpoví špatně.

Pro výzkum byla zvolena děvčata i chlapci od 7 do 14 let, neboť tato věková kategorie je v návštěvnosti střediska nejvíce zastoupena. Jedná se o děti vyrůstající v rozdílných rodinách. Zastoupeny jsou děti z velmi špatných rodinných poměrů, vyrůstající pouze s prarodiči či se strýcem, děti, které prakticky nejsou vychovávány vůbec a děti z rodin, kde poměry psychologické jsou odpovídající funkci rodiny, ale rodiny jsou limitovány finanční situací a bezvýhodností svého postavení.

Pro výzkum bylo použito výzkumné šetření, a to formou kvalitativního výzkumu. Byla zvolena technika dotazování formou strukturovaného a polostrukturovaného rozhovoru, technika pozorování chodu střediska a chování respondentů při aktivitách střediska, dále technika zkoumání dokumentů poskytnutých pracovníky střediska a rozhovory s nimi. Při rozhovorech s dětmi bylo použito polostrukturovaného rozhovoru, umožňujícího měnit způsob dotazování kdykoli během rozhovoru a přizpůsobovat otázky mentálním schopnostem dotazovaného. Byly použity doplňující otázky k zajištění plynulosti rozhovoru. Při rozhovorech se zaměstnanci střediska bylo použito strukturovaného rozhovoru.

Validita výzkumu byla zajištěna triangulací (Hendl, 2005, 2008, s. 321), a to datových zdrojů, díky využití různých technik sběru dat a získávání informací od různých osob (zákony, salesiánské středisko, zaměstnanci střediska, děti navštěvující středisko).

Z rozhovorů s dětmi navštěvujícími středisko vyplynulo, že většina z nich nemá schopnost rozvinout odpověď na položenou otázku rozhovoru. Proto byly během rozhovoru použity doplňující otázky ve chvílích, kdy bylo evidentní, že respondent neví co dále říci, nebo jak odpověď formulovat. Jinak nebylo do odpovědi nijak zasahováno. Tím bylo dosaženo bezprostředních odpovědí respondentů na položené otázky.

Všichni respondenti, kteří se zúčastnili výzkumu, byli informováni o průběhu a okolnostech výzkumu a bylo jim vysvětleno, že mají možnost svou účast ve výzkumu kdykoli ukončit. Byli dotázáni, zda s rozhovorem souhlasí. Vzhledem k tomu, že většina rozhovorů byla prováděna s nezletilými, byl u rozhovorů přítomen pedagog.

5.3 Salesiánská střediska mládeže

Salesiánská střediska mládeže jsou jednou z hlavních aktivit kongregace římskokatolické církve - Salesiánů Dona Boska. Jan Bosco řád založil v roce 1859 a pojmenoval ho k počtě svatého Františka Saleského⁴. Když se Jan Bosco stal knězem, svůj život zasvětil pomoci ohrožené mládeži. Jako tajemství úspěchu pro práci s mladými dal salesiánům jedinečnou výchovnou metodu, tzv. preventivní systém založený na rozumu, náboženství a laskavosti.

V českých zemích zahájili salesiáni činnost v roce 1927. První český salesián P. Ignác Stuchlý (1869 - 1953) přišel do naší vlasti až ve svých 58 letech, ale měl za sebou bohatou zkušenost z Itálie a Jugoslávie. Mateřským domovem se stal chlapecký ústav ve Fryštáku u Holešova. Období 2. světové války přineslo činnosti Salesiánů velké těžkosti, ale i přesto jejich činnost pokračovala, sice v omezené míře, ale ve stejném duchu. Nástupem komunistického režimu v r. 1948, byla činnost řeholí postavena mimo zákon. Po roce 1990 po změně politického režimu řeholníci vystupují z ilegality. Zejména ve větších městech se zakládají salesiánské domy se salesiánskými středisky mládeže (Praha-Kobylisy, Brno-Žabovřesky, Brno-Líšeň, Ostrava, Plzeň, Pardubice, české Budějovice, Teplice, Rumburk, Prostějov, Zlín, Jaroměřice nad Rokytnou), (Střediska).

Podle výchovně pastoračního projektu provincie 2007 (Výchovně pastorační projekt provincie, 2008), existuje v České republice 12 středisek (Rumburk-Jiřikov, Teplice, Plzeň, České Budějovice, Praha-Kobylisy, Pardubice, Ostrava, Zlín, Hroznová Lhota, Brno-Žabovřesky, Brno-Líšeň, DIS Fryšták).

Salesiánská střediska mají různé typy právní formy – školská právnická osoba (š.p.o.), občanské sdružení (o.s.), obecně prospěšná společnost (o.p.s.), z toho 6 středisek je v rejstříku Ministerstva školství (naposledy přijato středisko v Brně-Líšni, od 1. 6. 2007).

Střediska jsou financována především ministerstvem školství, dále ministerstvem práce a sociálních věcí, městy, kraji, fondy Evropské unie, sponzory a dárci. Zřizovatele

⁴ Svatý František Saleský byl biskup a učitel církve, patron Salesiánů. Žil prostě a skromně, své příjmy považoval za majetek chudých. Všude kázal, uděloval svátosti, navštěvoval nemocné, podporoval chudé, šířil pokoj a lásku. Dával cenné rady, ale dle potřeby napomínal, těšil, usmiřoval rozbroje. Naslouchal kněžím i věřícím a pomáhal jim řešit jejich problémy (GAC, spol. s.r.o., 2015).

zastupuje delegát pro pastorační, který se stará o metodiku, vzdělávání a zajištění administrativy; kontrolním nástrojem je rada š.p.o, u o.s. SKM – rada sdružení (kde je delegát pro pastorační v současné době předsedou), u o.p.s – správní a dozorčí rada (členy je také vedení provincie). Programů středisek se účastní asi 8 500 dětí a mladých lidí. Na zajištění činnosti se podílí okolo 135 zaměstnanců a 400 animátorů⁵.

5.4 Salesiánské středisko Štěpána Trochty - dům dětí a mládeže v Teplicích

První středisko mládeže v Teplicích bylo otevřeno v listopadu 1990, pod názvem Salesiánské středisko mládeže, v Teplicích-Šanově. O osm let později se středisko přesunulo do středu prosetického sídliště, kde 25. února 1999 zahájilo svou činnost.

V roce 2006 se středisko přejmenovalo na Salesiánské středisko Štěpána Trochty - dům dětí a mládeže a současně změnilo svou právní formu na školskou právnickou osobu, podle zákona č. 561/2004 Sb., Školský zákon (Zákon č. 561/2004 Sb.). V roce 2008 získalo ověření k sociálně-právní ochraně dětí a od 1. 1. 2009 patří mezi poskytovatele sociálních služeb. Provozuje sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi a dvě nízkoprahová zařízení pro děti a mládež.

Salesiánské středisko je zařízením katolické církve, ale je otevřeno pro všechny, bez rozdílu vyznání. Dokonce i většina stálých zaměstnanců i dobrovolníků je bez vyznání. Důležité je chtít a umět pomáhat nepřizpůsobivým dětem a jejich rodinám. Program střediska je orientován na děti a mládež, která není podchycena jinými zájmovými útvary a má výchovné a sociální problémy. Vzhledem ke složení prosetického sídliště tvoří značnou část návštěvníků střediska Rómové, a proto je věnována práci s Rómy zvláštní pozornost.

Cílem salesiánského střediska je výchova mladých lidí k pozitivnímu a odpovědnému přístupu k sobě, k druhým lidem a prostředí, ke společnosti, ve které

⁵ Animace - Výchovná metoda užívaná zejména při práci s dospívajícími a v pedagogice volného času. Je založená hlavně na nedirektivních metodách povzbuzování mladých lidí k hledání vlastní cesty životem a schopností realizovat svou svobodu a autonomii, přičemž se jim zároveň předkládá velké množství přiměřených, zajímavě strukturovaných pozitivních možností seberealizace (sport a akce s intenzivním rekreačním režimem, kultura, zejména aktivně provozovaná, společensky prospěšná činnost aj.). Důraz je na otevřenosti výchovné situace - dobrovolnosti, možnosti volby, prostoru pro iniciativu vychovávaných, na vytváření rezistence vůči negativním sociálním vlivům atd. (Mareš, Průcha, Walterová, 2003)

žijeme, na základě tradičních evropských hodnot. Přispívají k výchově a celkovému rozvoji mladých lidí. Poskytují jim vhodné a bezpečné trávení volného času v prostředí, které rozvíjí pozitivní vnímání života, kterého se dětem v domácím prostředí nedostává. Pomáhají dětem a mládeži rozvíjet obecně lidské morální hodnoty, intelektuální a manuální dovednosti, přiměřené jejich věku, což vyjadřuje jejich vize „*Poctivý občan, dobrý člověk*“ (Výroční zpráva, 2014, s. 5).

Salesiánské středisko má čtyři hlavní programy:

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež. Program podporovaný Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR, Městem Teplice a Krajským úřadem Ústeckého kraje. Zařízení jsou určena pro děti od devíti let. Děti mají k dispozici otevřenou hernu, do které mohou přijít a odejít kdykoli během dne, mohou si zahrát jakoukoli hru, nebo si jen povídat. Především zde formou povídání mohou řešit všechny své problémy v rodině, ve škole, nebo s vrstevníky. Každé ze zaregistrovaných dětí má jednoho svého klíčového pracovníka, který je monitoruje, při hrách a rozhovorech identifikuje jeho problémy v rodině nebo ve škole, nenásilně radí jak se v dané situaci orientovat a jak se zachovat, případně řeší jeho situaci ve spolupráci s pracovníky dalších programů střediska - sociálně-aktivizační služby pro rodiny s dětmi, sociálně-právní ochrana dětí a předškolní vzdělávání.

Pověření k sociálně-právní ochraně dětí se vztahuje na všechny zaměstnance, kteří jsou pedagogové volného času, asistenti pedagogů, pracovníci v sociálních službách nebo sociální pracovníci. Cílem programu ochrany dětí je vyhledávání dětí, na které se sociálně-právní ochrana zaměřuje (Zákon č.108/2006 Sb., §6 odst. 1). Salesiánské středisko Štěpána Trochty - dům dětí a mládeže navštěvují převážně děti z prosetického sídliště, které jsou ohroženy sociokulturním vyloučením. Zanedbávají školní docházku, opakovaně páchají přestupky, jsou šikanovány, případně týrány, děti, které se příležitostně dopouštějí útěků z domova. S problémovými dětmi se pracuje individuálně. Aktivně se spolupracuje s odborem sociálních věcí Magistrátu města Teplice formou konzultací řešení problematických případů a základními školami, které problémové děti navštěvují. V rámci programu sociálně-právní ochrany dětí se na pracovníky střediska pověřené výkonem sociálně-právní ochrany mohou obracet i rodiče a konzultovat s nimi výchovné problémy a formy řešení.

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi je program podporovaný Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR a Úřadem práce ČR. Zabývá se nejrůznějšími problémy, se kterými se potýkají sociálně vyloučené rodiny, jako je například nevhodné chování dětí, záškoláctví, dluhy, částečná negramotnost a podobně. Snaží se motivovat rodinu, aby měla vůli své problémy aktivně a samostatně řešit. K tomu poskytuje rodině nezbytnou pomoc při výchově a vzdělávání, podporou rodičovských dovedností v běžném životě, poskytováním základních informací a kontaktů na další odborníky a instituce, pomocí při výchově dětí a plnění školních povinností, právním poradenstvím, hledáním vhodnějšího bydlení, hledáním zaměstnání, rekvalifikačních kurzů, pomocí při řešení rodinných vztahů a pomocí s finančním plánováním domácností.

Díky Programu na podporu integrace romské komunity pro rok 2014 Ministerstva školství a mládeže a tělovýchovy ČR a podpory Nadace podpory Karla Janečka, mohlo Salesiánské středisko realizovat program „*Hrajeme si a učíme*“ (Výroční zpráva, 2014, s. 7). Cílem programu je zvýšit připravenost dětí ze znevýhodněného sociokulturního prostředí na povinnou školní docházku a podpořit kompetence rodičů při plnění školních povinností. Do předškolního vzdělávání jsou zařazeni předškoláci, kteří se ve středisku připravují na vstup do základní školy. Tyto děti nikdy nechodily do mateřské školy, která by je na školu připravila, nebo do mateřské školy chodit z různých důvodů nemohly.

V dokumentu Strategie sociálního začleňování 2014 – 2020, zpracovaným Ministerstvem práce a sociálních věcí, se uvádí jako významná determinanta vzdělanosti v pozdějším věku a podstatným faktorem pro sociální integraci, kvalita předškolní výchovy a primárního vzdělávání (Laubová, 2014, s. 34).

Salesiánské středisko Štěpána Trochty se snaží svým programem předškolního vzdělávání, takto vyloučeným dětem pomoci s přípravou do školy činnostmi podporujícími zvládnutí a rozvoj těch dovedností, které jsou potřebné ke vstupu do 1. třídy, a to formou her, učení, pohybových a výtvarných aktivit. Při práci dbá na individuální přístup, přihlíží k věku a schopnostem dětí a také k rodinné situaci.

5.5 Výsledky výzkumného šetření

Studiem zákonných opatření, materiálů poskytnutých pracovníky Salesiánského střediska, zejména metodiky Dona Bosca a výročních zpráv činnosti střediska byl zjištěn základní rámec způsobu přístupu pedagogů k dětem docházejícím do střediska, jaké aktivity středisko pro děti připravuje, jakým způsobem děti motivuje k návštěvám střediska a účasti na připravených aktivitách a využívání zákona při této práci. Studium prací popisujících sociální vyloučení z hlediska problematiky dětí a mládeže směřovalo přímé pozorování k nejčastěji uváděným problémům, které autoři vidí jako příčiny problémů se začleňováním dětí a mládeže do běžného života.

Pravidelným docházením do střediska bylo postupováno od pouhého pozorování způsobu jednání pedagogů s dětmi, k přímé účasti u některých aktivit, jako například hraní her, kroužku vaření, hudebního kroužku. Přímou účastí při terénní práci v rodinách žijících ve vyloučeném prostředí byl zmapován přístup a způsob práce při pomoci pracovníků střediska s problémy těchto rodin.

Salesiánské středisko v Teplicích - Proseticích je vybaveno způsobem odpovídajícím potřebám dětí (barevné rozlišení místností, centrální místnost, kde si mohou děti požádat o čaj, nebo vodu, zapůjčit si deskové hry a kde je stále přítomen jeden z pedagogů). Děti se v takovém prostředí cítí uvolněně a chovají se přirozeně, což je jednou ze zákonných podmínek práce v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež.

Základní činnosti při poskytování služeb v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež jsou (Vyhláška č. 505/2006 Sb.):

1. Výchovně vzdělávací a aktivizační činnosti.

Přímým pozorováním způsobu jednání pedagogů s dětmi vyloučena pravidla, které děti musí dodržovat, chtějí-li do střediska docházet. Jedná se například o hlasitý pozdrav při příchodu do střediska, nepoužívání sprostých slov, po skončení hry úklid a vrácení hry na své místo, vrácením pracovníkovi střediska, který má službu v centrální místnosti. Ukázal se velký rozdíl mezi dětmi, které do střediska dochází delší dobu a těmi, kteří jsou nováčci. Nováčci při příchodu zapomínají pozdravit, na což jsou pedagogem okamžitě upozorněni, pokud použijí nevhodné slovo, jsou povinni udělat 5 kliků. Děti, které navštěvují centrum delší dobu již automaticky při příchodu zdraví, sami upozorňují

na použití nevhodného výrazu. Dítě, které si vypůjčí hru, automaticky ji uklidí a vrátí. Pokud tak neučiní, pedagog jej na to upozorní.

Porovnáním zákonného opatření, způsobu jednání pedagogů a chování dětí docházejících do centra byl zjištěn velký posun v chování u dětí, které do centra dochází delší dobu. Jsou schopny dodržovat pravidla, jsou schopny rozlišit, které chování je vhodné a které nikoliv. Ve středisku se děti cítí bezpečně a uvolněně, pedagogy vnímají jako authority, které uznávají. Správný vzor je pro vývoj dětí a mládeže velmi důležitý a ukazuje jim, jak se zachovat v různých životních situacích. Prostředí salesiánského střediska jim umožňuje setkávat se s vrstevníky z různého sociálního prostředí a komunikovat s nimi.

2. Zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, aktivity umožňující lepší orientaci ve vztazích odehrávajících se ve společenském prostředí.

Některé aktivity probíhají i mimo středisko. Například výjezdy do hor na běžky, návštěva dětských představení v divadle, několikadenní výjezdy do Jizerských hor o školních prázdninách, vystoupení dětí s připraveným pěveckým a tanečním představením při akcích mimo vyloučené prostředí. Například vánoční koncert organizovaný Městskou knihovnou v Teplicích, vystoupení při akcích v nákupních centrech, výstavy prací dětí ze střediska.

Porovnáním zákonného opatření s aktivitami střediska a reakcí dětí na otázky, týkající se začlenění do kolektivu vrstevníků a návštěv divadel, vystoupení před diváky z jiné, než vyloučené lokality, seznamování dětí s pobytem na horách, se sportovní aktivitou, je zřejmé, že středisko nahrazuje aktivity, které dětem nemůže zajistit rodina, ať již ze sociálních či finančních důvodů. Centrum umožňuje dětem poznat i jiné možnosti trávení volného času, poznávat jiné prostředí, než lokalitu, ve které žijí. Tím aktivity střediska přispívají k jejich snadnějšímu začlenění do běžného života mimo vyloučené prostředí.

3. Sociálně terapeutické činnosti: socioterapie, jejíž poskytování vede k rozvoji, nebo udržení osobních a sociálních schopností a dovedností podporujících sociální začleňování osob.

Další aktivitou salesiánského střediska je příprava předškolních dětí na vstup do školy, nahrazení docházky do mateřských škol, kam děti nedochází. Z analýzy rozhovorů s dětmi, které docházely do střediska již jako předškolní děti, bylo zjištěno, že se převážnou část svých dovedností potřebných při zahájení docházky do školy, jako zavazování tkaniček, stříhání nůžkami, malování, správné držení tužky, vybarvování, poznávání barev, naučily ve středisku.

Ve všech prostudovaných materiálech se autoři shodují na důležitosti předškolní přípravy dětí ze sociálně vyloučeného prostředí. Až do vstupu do školy většina těchto dětí nikdy neviděla žádnou knížku, nedržela v ruce tužku, nemalovala, nevystřihovala nůžkami, tedy nijak cíleně nerozvíjela svou jemnou motoriku. Do mateřské školy nedocházely a žádná příprava pro vstup do školy neprobíhala. Takové děti jsou při vstupu do školy extrémně znevýhodněné, bez ohledu na individuální vzdělávací předpoklady. Děti, které neprošly předškolní přípravou, nejsou ve větší skupině, kterou školní třída představuje, schopné samy bez pomoci sociální znevýhodnění vyrovnat a to se stále prohlubuje.

Lucie, pedagog volného času, sociální pracovník-manažerka:

„Středisko dokáže motivovat, přístup je osobní. Děti místo aby čas trávily s partou venku, dělají ve středisku činnosti, které je baví a v rodině nemají vybavení, aby je mohly provozovat. Středisko jim dává možnost trávit čas zábavou, s přáteli a zároveň si formou her a rozhovorů osvojují pozitivní a odpovědný přístup k sobě, společnosti, k druhým lidem a prostředí, ve kterém žijeme.“

4. Pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

Tento druh sociální pomoci středisko neposkytuje v rámci nízkoprahového zařízení, ale pod hlavičkou sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, podle § 65 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (Zákon č.108/2006 Sb., § 65), která je financována Ministerstvem práce a sociálních věcí. V mnoha případech na základě zjištění situace dítěte při pozorování a rozhovorech s dětmi v nízkoprahovém zařízení, při hrách a ostatních činnostech.

Terénní pracovníci docházejí do rodin, kde identifikují základní problémy a pomáhají rodině je efektivně řešit. Jedná se o pomoc při jednání s úřady (úřad práce, sociální odbor, škola). Poskytují právní poradenství (dluhy, exekuce), doprovod na úřady,

pomáhají při hledání vhodnějšího bydlení, hledání zaměstnání, s rekvalifikací, s finančním plánováním domácnosti a podobně.

Kateřina, pracovnice v sociálních službách:

„Pracuji jako terénní pracovnice, docházím do problémových rodin a pomáhám jim řešit problémy, se kterými si nevědí rady. Je to dlouhodobá činnost, musím získat důvěru rodiny a přesvědčit ji, že jim jsem schopna pomoci. Při práci v nízkoprahovém oddělení střediska, kde má každé dítě svého klíčového pracovníka, který ho monitoruje, vyplouvají na povrch problémy v rodině. Rodinu kontaktuji a většinou se mi podaří rodině pomoci s nejzávažnějšími problémy. Je to příjemný pocit, když se podaří největší problémy vyřešit a získat si jejich důvěru.“

Činnosti jako doučování a některé kroužky, jako vaření, pracovní výchova a podobně jsou provozované v rámci programu školského zařízení, podle zákona č. 561/2004 Sb. (Zákon č. 561/2004 Sb.) a jsou financované Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy.

Doučování, tedy pomoc školákům zvládat učivo s poskytnutím možnosti přípravy do školy přímo ve středisku, je prováděno za spolupráce se školou, kam děti dochází. Kontrolují se žákovské knížky, pedagogové jsou ve spojení s učitelem daného žáka. Z rozhovorů s pedagogy vyplynuly problémy se spoluprací se školou. Učitelé raději volí doučování přímo ve škole, pod vedením učitelů.

Lucie, pedagog volného času, sociální pracovník-manažerka:

„Spolupráce se školou není úplně ideální, učitelé jsou raději, když děti dochází na doučování přímo ve škole, což chápu, protože oni nejlépe vědí, v čem jsou děti slabé a samozřejmě mají na doučování vzdělání. Naše, né úplně ideální vztahy plynou i ze skutečnosti, že nás jako středisko provozující kroužky, považují za jistou konkurenci.“⁶

Porovnáním odpovědí na otázky „Chodíš na doučování?“ a „Zlepšil ses po doučování ve škole?“ byl výsledek potvrzující vhodnost doučování. Většina dotázaných se ve škole po doučování zlepšila. Z rozhovorů vyplynulo, že doučování ve středisku děti vnímají lépe než ve škole, protože zaměstnanci střediska nejsou tak přísní. Přímým nezúčastněným pozorováním byl vyhodnocen přístup pedagogů střediska k doučování jako

⁶ Magistrát města Teplice poskytuje každému dítěti příspěvek na jeden kroužek, bez ohledu na to, kde jej navštěvuje. Toto opatření vzniklo z důvodu zneužívání příspěvků v době, kdy nebyl omezen pouze na jeden kroužek pro jedno dítě, kdy organizace vedly ve své evidenci děti, které navštěvovaly kroužky jinde a u těchto organizací byly vedeny jako docházející, bez docházky (Magistrát města Teplice, 2016)

nenásilný, formou hry, mnohdy s pomocí počítačových doplňovaček. Děti navštěvující středisko upřednostňují práci na počítači, proto je pro ně tento způsob doučování vhodný.

5.6 Výsledky ekonomického šetření

Předmětem zkoumání byly i dokumenty, týkající se ekonomických aspektů sociálního vyloučení. Výše sociálních dávek vyplacených v roce 2014 na zajištění základních potřeb lidí, žijících v sociálním vyloučení. Dále způsob financování a náklady na provoz Salesiánského střediska Štěpána Trochty v Teplicích a jejich komparace.

Přestože stát od roku 1977 přijal cca sedmdesát usnesení vlády, počet sociálně vyloučených lokalit se zvýšil zhruba o 30% a stále roste. Současný počet lidí žijících ve vyloučených lokalitách se odhaduje přibližně na osmdesát tisíc osob. Stát ročně vynakládá vysoké částky formu dávek, na zmírnění situace lidí žijících ve vyloučených lokalitách.

Tabulka 2

Srovnání vývoje měsíčního počtu vyplacených dávek za rok 2013 a 2014

Nepojistné dávkové systémy -vývoj průměrného měsíčního počtu vyplacených dávek rok 2013		Průměrný měsíční počet vyplacených dávek (v tis.Kč) rok 2014
Příspěvek na péči	321,3	331,8
Dávky pomoci v hmotné nouzi	221,1	239,0
<i>v tom: příspěvek na živobytí</i>	<i>150,4</i>	<i>161,7</i>
doplatek na bydlení	65,1	73,4
mimořádná okamžitá pomoc	6,6	3,9
Dávky pro osoby se zdrav. p.	234,3	232,8
<i>z toho: příspěvek na mobilitu</i>	<i>233,7</i>	<i>232,2</i>
Dávky státní sociální podpory	948,7	943,8
<i>z toho: rodičovský příspěvek</i>	<i>294,2</i>	<i>279,7</i>
přídavek na dítě	460,1	443,6
příspěvek na bydlení	193,3	219,3
porodné	0,9	0,9
Dávky pěstounské péče	22,2	25,0
<i>z toho: odměna pěstouna</i>	<i>9,5</i>	<i>10,7</i>
příspěvek na úhradu potřeb dítěte	12,4	14,0

Zdroj: Tisková zpráva MPSV [21]

Podle Tiskové zprávy Ministerstva práce a sociálních věcí ze dne 16.4.2015 (Tisková zpráva MPSV, 2015, s. 3), bylo v roce 2014 v České republice vyplaceno celkem 1539,6 tis. Kč měsíčně, tj. 18 475,2 tis. Kč za rok potřebným. Z tabulky byly vyloučeny

dávky pro osoby se zdravotním postižením. Tato částka se vyplácela převážně lidem žijícím v sociálním vyloučení.

Podle Výroční zprávy Salesiánského střediska Štěpána Trochty - domu dětí a mládeže v Teplicích (Výroční zpráva, 2014, s. 17), činily výdaje na provoz střediska za rok 2014 celkem 7 765 tis. Kč. Na druhé straně výnosy z vlastních aktivit činily 312,4 tis. Kč za rok.

Největší náklady byly na zaměstnance střediska 6 070 tis. Kč za rok. Na provoz střediska, na nákup materiálu, školních pomůcek sportovního náčiní náklady činily 819 tis. Kč za rok (Výkaz zisků a ztrát uvedený v příloze č. II.).

Tabulka 3

Výnosy z vlastních aktivit	312,4 tis. Kč	4% celkových nákladů
Výdaje na provoz střediska	819 tis. Kč	10,5% celkových nákladů
Mzdové náklady	6 070 tis. Kč	78,2% celkových nákladů

Zdroj: Výroční zpráva Salesiánského střediska v Teplicích

Salesiánské středisko - dům dětí a mládeže v Teplicích je dotováno Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, Městem Teplice, Krajským úřadem pro Ústecký kraj, Ministerstvem práce a sociálních věcí a Úřadem práce (refundací mezd zaměstnanců střediska).

Z výkazu zisků a ztrát střediska (uvedeného v příloze č. II.) vyplývá, že největším podílem se na dotacích podílí

1. MŠMT a to	58,87 %
2. MPSV	24,96 %
3. Město Teplice	9,37 %
4. Soukromí dárci	2,12 %
5. ÚP - refundace mezd	1,15 %
6. KÚ Ústeckého kraje	0,77 %

Dalším příjmem střediska jsou tržby z prodeje služeb, které činí 2,44 % příjmů. Jedná se o symbolický příspěvek klientů ve výši 5,-Kč ročně, výtěžky z kulturních akcí střediska, a státního příspěvku za pěstounskou péči.

Středisko se stalo školským zařízením zejména pro větší stabilitu výše příjmů dotací z Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, které jsou určeny přímo zákonem č. 306/1999 Sb. (Zákon č. 306/1999 Sb.). Ostatní dotační tituly se mění a nelze s nimi počítat při plánování rozvoje a rozšiřování služeb. Při získávání dotací vzniká velká administrativní zátěž, kterou je zpracovávání projektů a zajišťování dofinancování.

6 Diskuse a doporučení

6.1 Diskuse

Cílem této práce bylo zmapovat zákony podporující a právně ošetřující způsoby řešení zmírnění dopadu sociálního vyloučení, ekonomické aspekty sociálního vyloučení a jeho zmírňování.

Dílčím cílem této práce bylo zmapovat využívání zákonů při práci s dětmi a mládeží z vyloučených lokalit a zhodnotit výsledky této práce při začleňování dětí a mládeže žijící v sociálně nevýhodném prostředí do života mimo vyloučenou lokalitu. Analyzovat náklady na sociální pomoc v nouzi a porovnat je s náklady na zařízení, které má v náplni pomoc dětem a mládeži žijící v sociálně nevýhodném prostředí.

Výzkum byl prováděn v Salesiánském středisku Štěpána Trochty - domu dětí a mládeže, v Teplicích - Proseticích. Středisko je umístěno na sídlišti na okraji města, kde v části vznikla vyloučená lokalita, obývána sociálně vyloučenými, převážně Rómy. Sídliště Prosetice bylo zařazeno mezi sociálně vyloučené lokality v Mapě sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených romských lokalit v České republice. Před deseti lety se po sídlišti bezcílně pohybovaly hloučky dětí a mládeže, které nevnímaly nelegální aktivity a sociálně patologické jednání jako něco negativního. Vědomí toho, že kriminalita, která se jich dotýká, je nepostižitelná, získávaly v prostředí, ve kterém vyrůstaly a přijaly způsob takového jednání jako standardní normu, neboť žádné jiné jednání a způsob trávení volného času neznaly.

Salesiánské středisko je školským zařízením a provozuje nízkoprahové zařízení ve spojení se sociálně aktivizační službou pro rodiny s dětmi a předškolní zařízení. Způsob práce s dětmi v takovémto zařízení je určen vyhláškou č. 505/2006 Sb. (Vyhláška č. 505/2006 Sb.) a zákonem č. 108/2006 Sb. o sociálních službách (Zákon č. 108/2006 Sb.). Účastí při návštěvách v rodinách a pozorováním práce pedagogů s dětmi v nízkoprahovém zařízení bylo zjištěno, že terénní pracovníci i pedagogové využívají při své práci zákonná doporučení a postupují podle nich při jednání s rodinami i dětmi a mládeží docházející do střediska.

Spojení nízkoprahového zařízení se sociálně aktivizační službou pro rodiny s dětmi je nejlepším řešením práce v sociálně vyloučeném prostředí. Při práci s dětmi se ukazují

problémy v rodině, které je potřeba řešit a informace se předávají terénním pracovníkům, kteří se na tyto zjištěné problémy mohou zaměřit.

Po zřízení Salesiánského střediska začaly děti a mládež ze sídliště do střediska docházet, začaly zjišťovat, že jsou i jiné normy chování a jiný způsob trávení volného času, začali rozlišovat co je správné a co správné není. Bylo jim umožněno smysluplně trávit čas aktivitami, které dosud neznali. V současné době je vidět velké zlepšení. Sídlíště Prosetice, již vypadá a žije jako ostatní společenství podobného charakteru, které není považováno za vyloučené prostředí. Nadále zde žijí velmi chudé a sociálně vyloučené rodiny, je však patrné, jak práce střediska cílená na pomoc rodinám a organizující volný čas dětí, přispěla k velkému posunu v jejich životech.

Výzkumné šetření bylo zahájeno pouhým docházením do Salesiánského střediska, pozorováním chování pedagogů k docházejícím dětem a mládeži, pozorováním chování dětí a jejich reakcí na dění ve středisku a pozorováním chování dětí mezi sebou. V tomto úseku šetření došlo k zmapování činnosti střediska. Způsob jednání pedagogů se zaměřuje na nízkoprahovou formu vštěpování základních pravidel chování, jako je pozdrav při příchodu a odchodu ze střediska, nepoužívání sprostých slov, odpovědnost za zapůjčené hry, jejich vrácení na své místo a pod..., postupováno bylo podle pravidel výchovy dětí a mládeže uvedených v zákoně o nízkoprahových zařízeních. Návštěva kroužků a aktivit střediska je dobrovolná, na základě „Já chci.“ Pokud na kroužek nechtějí, mohou si jen hrát s jinými dětmi, nebo hrát hry s pedagogy, nebo si jenom povídat. Způsob přístupu k dětem a mládeži na základě dobrovolnosti těmto dětem, které byly vždy zvyklé chovat se podle svého, dávají pocit svobody a možnosti rozhodování, jsou proto přístupnější k přijímání pravidel, která jsou nastavena.

Z prostudovaných dokumentů vyplynula teorie, že děti z vyloučeného prostředí jsou zvyklé komunikovat s dospělými jako se sobě rovnými. Nedokáží rozlišovat, co před kým říkat a co neříkat, co se sluší a nesluší, nejsou zvyklé na jednání s formálními autoritami. Nevědí, kdy se zdraví, před kým nemluvíme sprostě. Pozorováním chování dětí docházejících do střediska byl zjištěn velký posun v chování u dětí, které do střediska dochází delší dobu. Jsou schopné dodržovat pravidla, jsou schopné rozlišit, které chování je vhodné a které nikoliv. Nelze konstatovat, že vše vždy dodržují, ale není to z neznalosti.

Z pozorování vyplynula specifická chování dětí z vyloučené lokality, v jejich chování a myšlení. Mají vrozenou nedůvěru k cizím lidem, jsou k nim málo sdílní a přístupují

k nim s ostražitostí. Jsou velice živé, nedokáží se soustředit delší dobu na jednu činnost, odbíhají od jedné činnosti k druhé, podle momentálního zájmu. Postupným začleněním do aktivit dětí a začleněním do kolektivu, bylo vyzorováno, že se v kolektivu cítí bezpečně a pedagogy vnímají jako autority, které uznávají a které považují za svůj vzor. Správný vzor je pro vývoj dětí a mládeže velmi důležitý a pomáhá jim při řešení různých životních situací.

Dalším okruhem rozhovorů s dětmi bylo téma „Proč chodí rádi do střediska, jestli mají ve středisku kamarády.“ Prostudované dokumenty se shodují na teorii mapující situaci, kdy až do vstupu do školy je možné, že děti žijící v zcela prostorově i sociálně vyloučené lokalitě, toto prostředí nikdy neopustily. Neznají žádné jiné lidi, děti, žádnou jinou krajinu, žádné věci, modely chování, jednání, řešení konfliktů, než ty z lokality. Pozorování a rozhovory s dětmi ukázaly, jak programová nabídka střediska, návštěvy divadla, vystoupení před diváky z jiné, než vyloučené lokality (divadelní kroužek, hudební kroužek), pobyty na horách se sportovními aktivitami, návštěvy aquacentra, rozšiřují dětem vnímaný svět. Středisko nahrazuje aktivity, které není rodina schopna zajistit, jak z finančních důvodů, tak i důvodů způsobu života rodiny. Středisko umožňuje dětem poznat i jiné možnosti trávení volného času, poznávat jiné prostředí, než lokalitu, ve které žijí a připravují je tímto způsobem na snadnější začlenění do běžného života mimo vyloučené lokality.

Dalším tématem rozhovorů s dětmi a pedagogy bylo „Chodíš na doučování, zlepšila ses ve škole, co ses naučil jako předškolák ve středisku.“ Toto téma bylo vybráno na základě dokumentů o problematice vstupu do školy a průběhu školní docházky, kterou většina dokumentů považuje za klíčovou, pro začlenění dětí z vyloučených lokalit do běžného života mimo vyloučenou lokalitu. Hlavní příčinu problémů vidí ve způsobu života rodin ve vyloučeném prostředí. Až do vstupu do školy děti nikdy neviděly žádnou knížku, nedržely v ruce tužku, nemalovaly, nevystříhovaly nůžkami, tedy nijak nerozvíjely cíleně svou jemnou motoriku. Do mateřské školy nedocházely a žádná příprava pro vstup do školy neprobíhala. Takové děti jsou při vstupu do školy extrémně znevýhodněné, bez ohledu na individuální vzdělávací předpoklady. Děti, které neprošly předškolní přípravou, nejsou ve větší skupině, kterou školní třída představuje, schopné sami bez pomoci, sociální znevýhodnění vyrovnat a to se stále prohlubuje. V rodině dětem nikdo nepomáhá s přípravou do školy, s domácími úkoly, většinou z důvodů nepochopení

důležitosti úspěšné školní docházky. Z pozorování a rozhovorů s dětmi i pedagogy je zřejmé, že předškolní výchova ve středisku naučí děti základní znalosti, které pro vstup do školy potřebují, jako zavazování tkaniček, stříhání, malování, správné držení tužky (jak je patrné z obrázku č. 11, uvedeném v příloze č. I., správné držení tužky je jeden z problémů předškoláků z vyloučených lokalit) a učí je, jak se chovat k autoritám (paní učitelce apod.). U školáků je patrné značné zlepšení při docházce na doučování. Děti také často chodí do střediska vypracovávat své domácí úkoly. Děti mají možnost navštěvovat doučování i ve škole, což vnímají lépe učitelé, ale podle analýzy rozhovorů s dětmi, děti vnímají lépe doučování ve středisku. Zaměstnanci střediska nejsou tak přísní a děti si nepřipadají jako ve škole. Přímým nezúčastněným pozorováním byl vyhodnocen přístup pedagogů střediska k doučování jako odpovídající mentalitě dětí, formou hry, mnohdy s pomocí počítačových doplňovaček. Tento způsob přípravy do školy vnímají děti spíše jako hru, výsledky jsou proto ve většině případů dobré.

Dalším předmětem zkoumání byly dokumenty, týkající se ekonomických aspektů sociálního vyloučení. Byly porovnány náklady státu v roce 2014 na dávky, vyplácené k zajištění základních potřeb lidí, závislých na sociálních dávkách s náklady na provoz Salesiánského střediska Štěpána Trochty v Teplicích. Vezmeme-li v úvahu přínos střediska k začlenění mladé generace do společnosti a převzetí jejích správných hodnot, což znamená pochopení důležitosti vzdělání a následně práce, nepřebírání vzorců chování svých rodičů ve vyloučené lokalitě a převzetí odpovědného přístupu k sobě, druhým i společnosti (chápáno v kontextu chodit do práce a nepřebírat model žití ze sociálních dávek), je částka vynaložená na provoz střediska investicí do budoucnosti. Oproti tomu částka vyplácená na sociálních dávkách je velká a rok od roku se zvyšuje (tab. s. 13, srovnání r. 2013 - 2014).

Při pozorování práce v nízkoprahovém zařízení se ukázal problém při dodržování jednoho z principů nízkoprahovosti a to „*uživatel má možnost zůstat v anonymitě.*“ (Zákon č. 108/2006 Sb., § 62). Při docházení dítěte, které chce zůstat v anonymitě, na což má zákonné právo, ale je jisté, že toto dítě je fyzicky a psychicky týráno, nemůže poskytovatel služeb oznámit tuto skutečnost sociálnímu odboru, ani bez souhlasu dítěte situaci úspěšně řešit. Získat důvěru dítěte žijícího v tak neutěšených poměrech a získat jeho souhlas k řešení jeho situace je dlouhodobá činnost. Takovýto případ by se měl v zákoně řešit

výjimkou, kdy má poskytovatel služby právo i bez souhlasu dítěte situaci nahlásit sociálnímu odboru, hrozí-li prodlení, či újma.

Z celého provedeného výzkumu vyplynulo, že se jako rozhodující pro prevenci prohlubování sociálního vyloučení jeví včasná předškolní výchova a vzdělání v kombinaci se systematickým poskytováním sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi. Kvalita předškolní výchovy napomáhá ke snižování sociálních rozdílů a je efektivním opatřením ke snižování nákladů budoucích sociálních politik. Investice do kvalitního a široce dostupného počátečního vzdělání znamenají úspory sociálních výdajů v budoucnu.

Stejně důležité je chápat způsob organizování volného času, neboť jeho sociální a psychologický potenciál je zásadní pro preventivní působení a zmírňování často náročných životních situací dětí a mládeže. Vhodné trávení volného času nabízí prostor pro rozvoj osobnosti dítěte, jeho schopností a vyrovnání handicapů, které si s sebou nese z málo podnětného rodinného prostředí.

6.2 Doporučení

Na základě šetření a na základě výsledků tohoto šetření, byla doporučena Salesiánskému středisku větší spolupráce se školou v otázkách řešení konkrétních problémů dětí. Ve větším měřítku se doporučuje Veřejné správě vytvoření konceptů zřizování takto koncipovaných středisek ve všech vyloučených lokalitách, nebo lokalitách vyloučením ohrožených s větším podílem na jejich financování, to znamená především pro poskytovatele zajištění a garantování financování, s možností rozvoje služeb bez každoročního očekávání, zda organizace finance dostane nebo nedostane a v jaké výši.

Dále se na základě šetření doporučuje zavést větší komplexnost při péči o rodinu a větší spolupráci mezi resorty, zasahujícími do této péče.

V oblasti zákonných opatření se doporučuje doplnění § 62, zák. č. 108/2006 Sb. o anonymním poskytování služeb v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež (Zákon č. 108/2006 Sb., § 62), o způsob řešení situace, kdy v případě ohrožení dítěte, je důležité, aby nízkoprahové zařízení nahlásilo existenci tohoto ohrožení na příslušné úřady i bez souhlasu klienta. Při stávající právní úpravě je tento postup problematický.

7 ZÁVĚR

Tato bakalářská práce zmapovala implementaci zákonů, týkajících se sociálního vyloučení, do praxe. Z ekonomického hlediska zmapovala efektivnost sociálních transferů. Z právního a sociálního hlediska zhodnotila práci střediska pro děti a mládež, zabývající se pomocí dětem a rodinám s dětmi žijícím v sociálně vyloučeném prostředí.

Pro výzkum bylo vybráno Salesiánské středisko Štěpána Trochty - dům dětí a mládeže, v Teplicích - Proseticích. Středisko je umístěno na sídlišti na okraji města, kde v části vznikla sociálně vyloučená lokalita.

Pravidelným docházením do střediska a účastí na terénní práci pracovníků střediska v problémových rodinách, z rozhovorů s rodiči a dětmi, studiem materiálů a vyhodnocením všech takto získaných dat bylo zjištěno, že zákony v naší zemi jsou ve většině případů dostačující. Neziskové organizace i školská zařízení mohou na jejich základě provozovat svou činnost a pomáhat dětem a mládeži z vyloučených lokalit se vzděláním a začleňováním do běžného života. Při pozorování práce v nízkoprahovém zařízení se ukázalo problematické dodržování jednoho z principů nízkoprahovosti a to „*uživatel má možnost zůstat v anonymitě.*“ (Zákon č. 108/2006 Sb., § 62), jehož aplikace v praxi neumožňuje cíleně a okamžitě řešit situaci dítěte, které je ohrožováno přímo ve své rodině, pokud k tomu nedá svůj souhlas.

Šetření týkající se dílčích cílů bakalářské práce dokazuje dostatečnou efektivitu sociálních transferů, při snižování rizika ohrožení příjmovou chudobou. Na druhé straně ze šetření vyplynula značná roztříštěnost a nekomplexnost při poskytování sociální pomoci, kterou způsobuje nedostatečnost lokálního plánování sociálních služeb. V našem státě neexistuje komplexní péče o rodinu pod jedním ministerstvem, tato péče je rozdělena mezi Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo práce a sociálních věcí a Ministerstvo zdravotnictví. Každý resort řeší část problémů. Často se to bohužel mívá účinkem, neboť kroky nejsou synchronizované, informace se nepředávají a neexistuje komplexní přístup při řešení problémů rodin žijících v sociálním vyloučení.

Mladí lidé žijící v sociálním vyloučení neřeší svou situaci cíleně s dlouhodobými účinky, ale volí krátkodobé cíle, řešící jejich momentální potřebu. Tento způsob života vyplývá z přejímání způsobu života svých rodičů. Žijí ze sociálních dávek, protože žádný jiný způsob obživy neznají a při svém způsobu života mají jen málo příležitostí jej změnit.

Sami si nedokáží pomoci. Ze šetření vyplynulo jako klíčové řešení pracovat s dětmi a s rodinami formou zřizování nízkoprahových zařízení ve spojení se sociálně aktivizační službou pro rodiny s dětmi.

Výzkum byl prováděn v jenom konkrétním středisku s dětmi žijícími na jednom konkrétním místě. Takto definované prostředí a vzorek neumožňuje přenositelnost a generalizaci závěrů. Přesto je z výsledků šetření patrné, vzhledem k podobnosti problémů ve všech vyloučených lokalitách, že zřizování takovýchto středisek by bylo přínosem pro celou naši republiku a jejich činnost by měla stejný dopad na začleňování dětí a mládeže do běžného života i v jiných problémových lokalitách, jako například na Chomutovsku nebo Frýdlantsku.

Tento výzkum byl zaměřen na předškolní děti a děti a mládež docházející do základní školy. Zpracovaná data otvírají nové otázky a udávají směr dalšího výzkumu na mládež z vyloučených lokalit, která dokončila povinnou školní docházku.

8 Seznam použitých zdrojů

8.1 Odborná literatura, projekty, výzkumy

- CORBIN, J. STRAUSS, A., 1999. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. 1. vyd. Brno: Albert. 196 s. ISBN 80-85834-60-X.
- DURDISOVÁ, J. KREBS, V., 2010. *Sociální politika*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika. 327 s. ISBN 978-80-7357-585-4.
- GIDDENS, Anthony. 1998. *The Third Way*. 1. vyd. Cambridge: Polity Press, ISBN 978-07-4562-267-5.
- GABAL, I. CADA, K. SNOPEK, J., 2008. *Klíč k posílení integrační politiky obcí*. Otevřená společnost, o.p.s. 57 s. ISBN 978-80-87110-07-2.
- HENDL, J., 2005, 2008. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 2. aktualizované vyd. Praha: Portál, s.r.o. 408 s. ISBN 80-7367-485-4.
- KOLDINSKÁ, Kristina, 2013. *Sociální právo*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 207 s. ISBN 978-80-7400-474-2.
- LAUBOVÁ, Lenka, 2014. *Strategie sociálního začleňování 2014 – 2020*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí. 78 s. ISBN 978-80-7421-080-8.
- MAREŠ, P., 2006. *Faktory sociálního vyloučení*. Praha: VÚPSV, Výzkumné centrum Brno. 41 s. ISBN 80-87007-15-8.
- MAREŠ, P., 2000. *Chudoba, marginalizace, sociální vyloučení*. Sociologický časopis. Praha: Sociologický ústav AV ČR, roč. 36, č. 3, s. 285-297. ISSN 0038-0288.
- MAREŠ, J., PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., 2003. *Pedagogický slovník*. 4. aktualizované vyd. Praha: Portál. 322 s. ISBN 80-7178-722-8.
- SYLLOVÁ, PÍTROVÁ, PALDUSOVÁ a kol. *Lisabonská smlouva. Komentář*. Praha: C. H. Beck. 1344 s. ISBN 978-80-7400-339-4.
- ŠVEC, J., 2009. *Příručka pro sociální integraci*. Praha: Úřad vlády ČR, 26 s. ISBN 978-80-7440-014-8.
- TRÖSTER, P. a kol., 2000. *Právo sociálního zabezpečení*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck. 246 s. ISBN 80-7179-353-1.
- VÁGNEROVÁ, M., 2000. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. 1. vyd. Praha: Portál. 522 s. ISBN 80-7178-308-0.

8.2 Právní předpisy

- ÚSTAVNÍ ZÁKON č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- ZÁKON č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů.
- ZÁKON č. 111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů.
- ZÁKON č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, ve znění pozdějších předpisů.
- ZÁKON č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.
- ZÁKON č. 561/2004 Sb., Školský zákon, ve znění pozdějších předpisů.
- ZÁKON č. 562/2004 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím školského zákona, ve znění pozdějších předpisů.
- VYHLÁŠKA č. 120/1976 Sb. o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech.
- VYHLÁŠKA č. 359/1999 o výkonu sociální práce, ve znění pozdějších předpisů.
- VYHLÁŠKA č. 505/2006Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách.

8.3 Ostatní zdroje

- SMLOUVA O EVROPSKÉ UNII - Maastrichtská smlouva, 1992. [cit. 2015-12-06]. Dostupný z: http://europa.eu/eu-law/decision-making/treaties/index_cs.htm
- AMSTERODAMSKÁ SMLOUVA, 1997. [cit. 2015-12-06]. Dostupný z: http://europa.eu/eu-law/decision-making/treaties/index_cs.htm
- MAGISTRÁT MĚSTA TEPLICE, 2015. [cit. 2015-11-06]. Dostupný z: www.teplice.cz/magistrat-mesta-teplice/

8.4 Internetové zdroje

- ČESKÁ ASOCIACE STREETWORK, o.s., 2008. [online]. Praha: Česká asociace streetwork, o.s., 2008-01-09. 20 s. (PDF). [2015-11-04]. Dostupný z: www.StreetWork.cz
- EPOLIS, 2015. *Slovníček pojmů* [online]. sociální exkluze, [cit. 2015-05-05] Dostupný z: www.epolis.cz, slovníček pojmů
- EUROSTAT, 2016. [online]. 2016-01-29. (HTML). [2016-02-05]. Dostupný z: ec.europa.eu/eurostat
- GABAL ANALYSIS a COMPANY, *Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti*. 2006 [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí, odbor řízení pomoci z ESF, 2006-08-22. 117 s. (PDF). [cit. 2015-07-12]. Dostupný z: www.esfcr.cz/files/clanky/3732/brozura.pdf
- GAC, spol. s.r.o., 2015. *Mapa sociálně vyloučených lokalit* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2016-01-23. (DOC). [cit. 2016-01-29]. Dostupný z: <http://www.esfcr.cz/mapa-svl-2015/?page=1>
- CHLUMSKÝ, Jan, *Sv. František Saleský, Životopisy svatých* [online]. Catholica, 2016-1-23. (HTM). [cit. 2016-01-27]. Dostupný z: www.catholica.cz/?id=306
- POSPÍŠILOVÁ, Kateřina, 2009. *Identifikace zásadních problémů v oblasti sociálního vyloučení* [online]. Ministerstvo vnitra ČR, 2009-10-07. 64 s. (PDF). [cit. 2015-08-16]. Dostupný z: www.mvcr.cz/soubor/identifikace-zasadnich-problemu-pdf.aspx
- STŘEP - SOCIÁLNÍ SLUŽBY, 2015. 2015-01-01. [online]. (HTM). [cit. 2015-08-17]. Dostupný z: www.strep.cz/socialni_sluzby.php
- STŘEDISKA, *Salesiáni Dona Boska* [online]. Salesiáni Dona Boska (HTM). [cit. 2015-08-12]. Dostupný z: <http://teplice.sdb.cz/>
- TISKOVÁ ZPRÁVA MPSV ze dne 16.4.2015. 2015. *Nepojistné dávkové systémy* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2015-04-16. 20 s. (PDF). [cit. 2015-09-15]. Dostupná z: www.mpsv.cz/files/clanky/20863/TZ-160415a.pdf
- VÝCHOVNĚ PASTORIZAČNÍ PROJEKT PROVINCIE, 2008. [online] Salesiánská provincie, 2008-02-25. 50 s. (PDF). [cit. 2015-07-27]. Dostupný z: www.sdb.cz/res/data/1386/150919.pdf
- VÝROČNÍ ZPRÁVA, 2014. [online]. Salesiánská provincie, 2015-06-02. 22 s. (PDF). [cit. 2015-10-05]. Dostupný z: <http://teplice.sdb.cz/res/archive/>

9 Přílohy

Příloha č. I.

Obrázek č. 3

Vlastní zpracování

Obrázek č. 4

Obrázek č. 5

Obrázek č. 6

Obrázek č. 7

Vlastní zpracování

Obrázek č. 8

Vlastní zpracování

Obrázek č. 9

Vlastní zpracování

Obrázek č. 10

Vlastní zpracování

Obrázek č. 11

Vlastní zpracování

Obrázek č. 12

Vlastní zpracování

Obrázek č. 13

Vlastní zpracování

Obrázek č. 14

Vlastní zpracování

Obrázek č. 15

Vlastní zpracování

Příloha č. II.

Výkaz zisků a ztrát

Salesiánské středisko Štěpána Trochty - dum dětí a mládeže

Období 1.1.2014 až 31.12.2014

Účet Název V období Konečný stav

Tabulka 4

Náklady	
501 Spotřeba materiálu	564 602,53
501001 Potraviny	112 151,00
501002 Kancelářské potřeby	41 457,06
501003 Drogistické a úklidové potřeby	22 674,00
501004 Sportovní potřeby	52 855,00
501005 Knihy, časopisy, tiskoviny	9 856,00
501007 Odměny pro děti	8 396,00
501008 Učební pomůcky	50 871,00
501009 Hry	3 562,00
501010 Hudebniny	37 056,00
501011 Ostatní materiál	59 357,00
501012 Potraviny do baru	15 378,00
501014 Spotřeba drobného majetku	145 676,47
501015 Spotřeba materiálu - předškolní výchova	5 313,00
502 Spotřeba energie	253 535,72
511 Opravy a udržování	31 282,00
511001 Opravy a udržování - Prosetice	4 896,00
511002 Opravy a udržování - Trnovany	26 386,00
512 Cestovné	137 035,00
512001 Cestovné - služební cesty- jízdné	51 388,00
512002 Cestovné - služební cesty - stravné	13 484,00
512003 Cestovné - akce	72 163,00
518 Ostatní služby	675 850,36
518001 Telefon-pevná linka	13 895,40
518002 Telefon-mobil	35 294,00
518003 Telocvicna	12 754,00
518004 Poštovné	5 430,00
518005 Vstupné	63 636,90
518006 Semináře	68 720,00
518007 Ubytování	66 190,00
518008 Ostatní služby	206 128,06
518009 Software	1 194,00
518010 Pronájem - Váchová	6 000,00
518011 Internet	11 616,00
518012 Pronájem - Luna	156 000,00
518013 Supervize	12 375,00
518014 Ostatní služby - nedanové	2 500,00
518015 Právní poradenství	5 400,00
518016 Pojištění	8 717,00
21 Mzdové náklady	4 581 093,00
521DPC DPC	130 529,00
521DPP DPP	206 076,00
21ZAM Zamestnanci	4 244 488,00

524 Zákonné sociální pojištění	1 479 369,00
524001 OSSZ	1 087 779,00
524002 VZP	220 109,00
524003 CNZP	55 571,00
524004 ZP MV	44 999,00
524005 VOZP	46 895,00
524006 OZP	24 016,00
528 Ostatní sociální náklady	9 652,00
542 Ostatní pokuty a penále	653,00
549 Jiné ostatní náklady	31 445,00
549001 Bankovní poplatky	4 276,00
549002 Pojištění zaměstnanců	18 269,00
549003 Jiné ostatní náklady	8 900,00

Zdroj Salesiánské středisko Štěpána Trochty v Teplicích

Tabulka 5

Výnosy	
601 Tržby za vlastní výroby	1 781,00
602 Tržby z prodeje služeb	189 990,00
602001 Příspěvky účastníku za akce	94 068,00
602002 Tržby z prodeje služeb	4 540,00
602003 Tržby z baru	17 380,00
602004 Státní příspěvek na pestounskou péči	74 002,00
644 Úroky	4 607,67
644001 Úroky z běžného účtu	1 354,74
644002 Úroky ze spořicího účtu	3 252,93
648 Zúčtování fondu	5 946,00
649 Jiné ostatní výnosy	10 632,00
649001 Jiné ostatní výnosy	10 632,00
682 Přijaté příspěvky	164 920,00
682001 Dary	164 920,00
691 Provozní dotace	7 400 092,00
691001 MŠMT	4 579 000,00
691002 Mesto Teplice - sport	729 361,00
691003 KÚÚK	60 000,00
691004 MPSV	1 941 731,00
691006 ÚP - refundace mzdy	90 000,00
Celkem (Výnosy)	7 777 968,67

Zdroj Salesiánské středisko Štěpána Trochty v Teplicích